

PRIORITĂȚI PENTRU ROMÂNIA

EDIȚIA 2019

Mulțumiri:

CONSILIULUI DIRECTOR AL AMCHAM ROMÂNIA

Ionuț Simion	Președinte, Country Managing Partner, PwC Romania
Elisabeta Moraru	Vicepreședinte, Country Manager, Google Romania
Radu Florescu	Vicepreședinte, CEO, Cheil Centrade
Ciprian Lăduncă	Trezorier, Managing Partner, LCL Grup
Cristian Agalopol	Central and Eastern Europe Head - Securities Services, Citi
Jovan Radosavljevic	General Manager, Coca-Cola HBC Romania
Alexandru Reff	Country Managing Partner, Deloitte Romania
Raul Miha	Partner, Dentons
Călin Lupșan	General Manager, Intelligence
Iulian Popescu	Deputy Managing Partner, Mușat & Asociații
Daniela Nemoianu	Senior Partner, Nemoianu Consulting Tax & Law
Mirela Iordan	Country Manager, Pfizer Romania
Marius Perșinaru	Country President for Romania & Moldova, Schneider Electric

ECHIPEI DE PROIECT

Daniela Nemoianu	Senior Partner, Nemoianu Consulting Tax & Law Member of the AmCham Romania Board of Directors
Horia Braun Erdei	Chief Economist & Research Director, Banca Comercială Română
Laurențiu Dinu	Managing Partner, EU Advisors
Ciprian Dascălu	Chief Economist, ING Bank Romania
Ileana Guțu	Senior Manager, Valuation & Economics Services, PwC Romania
Nicolae Covrig	Financial Analyst, Economic and Sectorial Research Directorate, Raiffeisen Bank Romania

MEMBRILOR GRUPURILOR DE LUCRU DIN CADRUL AMCHAM ROMÂNIA

Valentin Lazea	Chief Economist, BNR

COORDONATORILOR

Anca Harasim	Executive Director, AmCham România
Ana-Maria Ciobanu	Advocay & External Relations Manager, AmCham România

- ▮ Declarăm că România este responsabilitatea noastră; o țară sustenabilă, prosperă și incluzivă, cu o societate bazată pe valori.
- ▮ Ne angajăm să progresăm prin educație, inovație, antreprenariat, infrastructură și bună guvernare.
- ▮ Uniți, susținem libertatea, integritatea, încrederea și statul de drept.

Dragi cititori,

În numele membrilor Camerei de Comerț Americane în România, mă bucur să vă invit să consultați cea de-a cincea ediție a **Priorități pentru România**, documentul care sintetizează viziunea comunității noastre de afaceri cu privire la parcursul viitor al României și care conține o selecție de recomandări pentru viitorul Președinte al României.

Priorități pentru România se înscrie în seria demersurilor sistematice inițiate de AmCham România pentru orientarea, încurajarea și aducerea în dezbateră publică a unor teme strategice pentru economia și societatea românească în ansamblul său. Considerăm că perioadele de final și cele de debut ale ciclurilor electorale sunt momente potrivite pentru reflecție, configurare și poziționare a grupărilor politice și reprezentanților acestora pentru definirea mandatelor cu care se prezintă în fața electoratului pentru a cere votul de încredere.

Prioritățile identificate reflectă urgența și complexitatea provocărilor și oportunităților pe care România le are în prezent, dar și pe termen mediu și lung, fără a-și propune o abordare exhaustivă a acestora.

AmCham România și-a asumat deviza „Prosperitate pentru România”, pentru implementarea căreia a identificat o serie de priorități strategice interdependente, necesare pentru dezvoltarea unei economii și societăți moderne, cu instituții democratice puternice, cu un sector privat competitiv și sustenabil și cu cetățeni sănătoși, educați și implicați, care se bucură de bunăstare și siguranță.

Componentele esențiale ale unei astfel de strategii includ, în viziunea AmCham, măsuri de promovare a antreprenoriatului, a investițiilor și a bunei guvernări, pe baza unor reforme structurale și a unor politici economice și fiscal-bugetare moderne, care să sprijine o societate digitală, atragerea capitalului uman relevant pentru viitorul pieței muncii și dezvoltarea durabilă.

Provocări cronice, precum lipsa de viziune sistemică integrată și de politici strategice interne și externe, decalajele economice acumulate față de media UE și deprecierea capacității administrative și a bunei guvernări pot fi remediate doar prin calibrarea și asumarea unui Proiect de Țară Multigenerațional, a unei direcții moderne de dezvoltare și a unor priorități competitive care să țină cont de valorile naționale și de interesele strategice ale țării pe termen lung, precum și de asumarea unui rol proeminent și credibil articulat în formula euro-atlantică și regională.

Mulțumesc colegilor din Consiliul Director al AmCham, echipei de proiect și membrilor grupurilor de lucru din cadrul AmCham pentru contribuțiile la prezenta ediție și ne exprimăm încrederea că **Priorități pentru România** va reprezenta și anul acesta o platformă de dialog constructiv pe teme relevante pentru evoluția societății și economiei românești!

Cu apreciere,

Ionuț Simion – Președinte, Camera de Comerț Americană în România

Priorități pentru România se înscrie în seria demersurilor sistematice inițiate de Camera de Comerț Americană în România (**AmCham România**), care își propune orientarea, încurajarea și aducerea în dezbaterea publică a unor teme strategice pentru economia și societatea românească în ansamblul său.

Considerăm că perioadele de final și cele de debut ale ciclurilor electorale sunt momente potrivite pentru reflecție, configurare și poziționare a grupărilor politice și reprezentanților acestora pentru definirea mandatelor cu care se prezintă în fața electoratului pentru a cere votul de încredere.

CONTEXTUL LUCRĂRII

Prioritățile, recomandările și problematica prezentate în ediția de față sunt adresate deopotrivă partidelor și formațiunilor politice, precum și candidaților acestora care se vor înscrie în cursa pentru Președinția României, precum și în cea pentru alegerile parlamentare. Aceste subiecte definesc liniile de forță ale viziunii AmCham România cu privire la viitorul ciclu electoral, dar și pe termen lung, fiind subsumate Proiectului de țară. Documentul este în egală măsură o invitație la un dialog constructiv și argumentat adresată formațiunilor politice și candidaților acestora, dar și expresia dorinței de a beneficia în perioada următoare de o dezbatere publică de substanță, fundamentată de propuneri și programe coerente ale participanților, care să formuleze soluții pertinente pentru problemele reale ale societății românești contemporane. O atenție specială considerăm că merită acordată procesului de selecție a candidaților. Valori precum integritatea, profesionalismul, angajamentul vizionar și responsabilitatea sunt, în opinia noastră, esențiale în procesul de selecție și pentru succesul viitoarelor mandate. De asemenea, calitatea programelor și ideilor prezentate de aceștia sunt un indicator cu privire la capacitatea de formulare a soluțiilor, atât de necesare pentru problemele presante ale societății.

În formularea documentului de față am luat în considerare principalele simptome manifestate de economia românească, oportunitățile, dar și limitările cu privire la potențialul creșterii economice, transferul creșterii economice generate în bunăstare și creșterea calității vieții cetățenilor, precum și sustenabilitatea acestor evoluții. Acestea sunt enunțate prin temele transversale identificate în cadrul documentului, precum și prin propunerile concrete din cadrul fiecărui capitol. Din perspectivă economică, un proiect de țară multigenerațional, precum **Proiect România**, are nevoie de o fundație solidă pentru

a se putea dezvolta. În opinia noastră, probleme stringente precum sustenabilitatea finanțelor publice și managementul politicilor macroeconomice trebuie tranșate cu celeritate. Abuzul politicii fiscale prin abordări prociclice, încurajarea nesustenabilă a consumului, un control lax al calității cheltuielilor publice necesită corecții severe.

LIMITĂRI PENTRU CREȘTEREA ECONOMICĂ ȘI DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII

Dacă în ediția din 2016 a Priorităților pentru România identificăm pilonii principali pe care am putea construi dezvoltarea României pe termen lung, în această ediție vom face referire la probleme transversale care reprezintă, în opinia noastră, limitări importante pentru creșterea economică și pentru dezvoltarea societății. Aceste probleme par a avea caracter peren în România și în ansamblul lor reprezintă tot atâtea zone în care nu am reușit să implementăm soluții satisfăcătoare. Problemele transversale identificate în cadrul raportului de față se referă, fără a se limita, la:

- ★ Întărirea statului de drept și supremația legii;
- ★ Dezvoltarea infrastructurilor fizice și sociale;
- ★ Modernizarea capacității administrative și implementarea unor proiecte prioritare pentru dezvoltare;
- ★ Finanțarea sustenabilă a economiei și atragerea fluxurilor de capital;
- ★ Capitalul uman în contextul evoluțiilor demografice, al creșterii performanței sistemelor de educație și de sănătate;
- ★ Dezvoltarea unei societăți digitale;
- ★ Dezvoltarea durabilă și protecția capitalului natural.

DOUĂ DECENII DE EVOLUȚIE ECONOMICĂ

După „deceniul pierdut” (perioada 1990-2000) în procesul de convergență reală, la începutul anilor 2000 economia României a intrat pe o traiectorie ascendentă susținută. Astfel, în perioada 2001-2018, economia României a înregistrat cea mai bună performanță economică din cadrul Uniunii Europene (cea mai rapidă creștere economică și cea mai rapidă creștere a productivității muncii). Exprimat la paritatea puterii de cumpărare,

PIB per capita a crescut de la 25,8% din media UE în anul 2000 la 64,1% din media Uniunii Europene în anul 2018 (estimări ale Comisiei Europene din mai 2019). Panta ascendentă a ciclului economic post-criză (perioada 2014-2018) plasează economia României din nou între cele mai performante economii ale Uniunii Europene în termeni de creștere economică și de creștere a productivității muncii. Toate aceste evoluții pozitive au fost însă marcate de două episoade de forțare a creșterii economice peste potențial (2005–2008, respectiv 2015–2019). Definiția populismului economic, dată de Rudiger Dornbusch și Sebastian Edwards, ca fiind creșterea economică cu orice preț, neconstrânsă de creșterea inflației sau a deficitelor, pare a fi în continuare validă în cazul României. Atât timp cât guvernele vor urmări doar creșterea economică cu orice preț și vor neglija echilibrul macroeconomic, România va continua să înregistreze cicluri de tip „boom and bust”. Media creșterii economice a țării în perioada 2000–2018 a fost de 4,1% pe an, adică în apropierea creșterii potențiale și de același nivel cu a statelor baltice.

Un complex favorabil de factori a susținut procesul de convergență economică reală din ultimele două decenii. Nivelul scăzut de dezvoltare economică de la începutul perioadei (anul 2000) a oferit un potențial ridicat de creștere economică. Nivelul redus al costurilor salariale, gradul redus de înzestrare a forței de muncă cu capital și dimensiunea amplă a cererii interne ofereau investitorilor străini perspective ridicate de profit pe termen lung. Procesul de aderare la Uniunea Europeană a amplificat fructificarea acestui potențial ridicat de creștere economică. Măsurile de consolidare a instituțiilor, a cadrului legislativ și a mecanismelor economiei de piață implementate în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană și la NATO au redus riscurile economice, au generat intrări importante de capitaluri străine directe și au susținut investițiile în economie. Liberalizarea fluxurilor comerciale și a fluxurilor de capital în vederea aderării la Uniunea Europeană a susținut adâncirea gradului de integrare a economiei românești în cadrul economiei globale. De asemenea, România, ca și celelalte țări din Europa Centrală și de Est, a beneficiat de procesul de globalizare a fluxurilor de capital și comerciale (în mod direct, dar mai ales indirect, prin intermediul țărilor partenere mult mai dezvoltate din Uniunea Europeană, care au realizat investiții în România).

Progresul tehnologic (creșterea eficienței combinării forței de muncă și a capitalului) înregistrat pe parcursul ultimelor două decenii a fost unul remarcabil, fiind principalul factor ce a susținut creșterea rapidă a productivității muncii și a veniturilor disponibile.

SCHIMBĂRI ÎN CONTEXTUL EXTERN ȘI INTERN

Performanța economică foarte bună din ultimele două decenii s-a materializat în contextul unor evoluții externe favorabile (performanță bună a economiei globale înainte de declanșarea crizei în 2008, politici monetare extrem de lax implementate de marile bănci centrale după 2008). Contextul politic, social și economic la nivelul Uniunii Europene și la nivel global s-a modificat însă considerabil pe parcursul ultimilor ani. Astfel, sunt puse din ce în ce mai mult sub semnul întrebării oportunitatea și principiile procesului de globalizare economică și financiară din ultimele decenii, precum și unele dintre principiile de funcționare a Uniunii Europene. Forțele de dezagregare se manifestă din ce în ce mai vizibil la nivelul economiei globale, iar la nivel social și politic este din ce în ce mai dificil să se genereze consens. Parametrii mediului economic extern sunt din ce în ce mai impredictibili, iar tendința acestora este de a se modifica într-o direcție nefavorabilă creșterii economice. Încetinirea creșterii economice la nivel global și accentuarea inegalității veniturilor și averilor în interiorul economiilor generează provocări majore în continuarea politicilor macroeconomice și sociale. De asemenea, pe plan intern se manifestă fenomene care au capacitatea de a limita substanțial procesul de creștere economică în perioada următoare. Capitalul uman se degradează: populația scade și îmbătrânește, o parte însemnată a populației este în afara forței de muncă, accesul la noile tehnologii de producție rămâne restricționat pentru o parte însemnată a populației, avantajul forței de muncă ieftină se diminuează. Gradul de înzestrare a economiei cu capital este unul redus, un exemplu grăitor în acest sens fiind dimensiunea redusă și calitatea foarte slabă a infrastructurii de transport. Capacitatea de inovare și investițiile în cercetare și dezvoltare sunt foarte mici. Legat de creșterea economică rapidă din ultimii ani, există semne de întrebare privind sustenabilitatea acesteia în condițiile în care dezechilibrele macroeconomice (deficitul bugetului public și deficitul contului curent) s-au accentuat (făcând trimitere la evoluțiile macroeconomice înregistrate înainte de 2018). Gradul încă redus de dezvoltare economică a României sugerează existența în continuare a unui potențial ridicat de creștere economică, de circa 3,5-4% pe an, pe termen lung. Trebuie înțeles faptul că România, odată intrată în categoria statelor cu venituri medii (cu PIB per capita peste 10.000 USD) nu mai poate aspira la ritmuri de creștere de 5–6% pe an, precum țările în curs de dezvoltare. În contextul constrângerilor externe și interne menționate anterior, considerăm însă că fructificarea acestui potențial ridicat de creștere economică se poate realiza doar prin implementarea unei strategii coerente privind dezvoltarea economică a României pe termen lung.

¹Economia Irlandei este exclusă din evaluare datorită particularităților acesteia (prezență ridicată a companiilor străine care fructifică regimul fiscal favorabil).

ÎNTĂRIREA STATULUI DE DREPT PRIN CONSTRUCȚII INSTITUȚIONALE MODERNE

- ★ Reforme structurale de substanță, cu impact pe termen lung
- ★ Măsuri anticorupție și debirocratizare
- ★ Un cadru legislativ modern, competitiv și stimulat

Având în vedere experiența celor 25 de ani dedicați promovării unui mediu economic etic, prosper și transparent, AmCham România militează pentru:

- 1 Echilibrul puterilor în stat, independența justiției, creșterea capacității de bună guvernare și combaterea corupției și abuzului de putere;
- 2 Un stat de drept modern, performant și etic, prin respectarea rolurilor instituționale, transparență, responsabilitate și aplicarea consistentă și corectă a legii;
- 3 Materializarea potențialului economic și politic al României ca vector strategic de stabilitate regională, securitate și prosperitate în spațiul euro-atlantic, dublată de oportunități echitabile de bunăstare și dezvoltare pentru fiecare cetățean și generațiile viitoare.

Reforme structurale de substanță, cu impact pe termen lung

O Românie democratică poate să se dezvolte doar prin calibrarea și consolidarea permanentă a unui stat de drept modern, bazat pe un sistem instituțional integrat, echilibrat și performant, prin reforme structurale de substanță, cu impact pe termen lung, care să implice:

- ★ Resetarea structurală și modernizarea mecanismelor instituționale sistemice, prin instituirea unor instrumente eficiente de control democratic, care să garanteze

echilibrul și separația puterilor în stat, prin asigurarea independenței, eticii și integrității în scopul protejării interesului general, precum și respectarea limitelor rolurilor instituționale;

- ★ Asigurarea unei justiții independente și eficiente în limitele cadrului constituțional, inclusiv prin dezvoltarea unor instrumente de echilibrare și verificare și continuarea luptei anticorupție, în parametrii statului de drept, fără ingerințe partizane, politizare și enclavizare;

- ★ Modernizarea legilor de organizare și funcționare ale principalelor instituții din aparatul statului de drept, prin instituirea și întărirea unor mecanisme de verificare și instrumente de răspundere, inclusiv control parlamentar și civil real și eficient, delimitarea competențelor legale și operaționale, stabilirea limitelor de acțiune și a garanțiilor respectării statului de drept, drepturilor și libertăților fundamentale, introducerea unor regulamente și standarde de etică și integritate, performanță și control al riscurilor;

ROMÂNIA ARE NEVOIE DE:

- ★ Un sistem legislativ modern și suplu, pus în slujba interesului cetățeanului și al societății, prin aplicarea și respectarea consistentă și egală a legii;
- ★ Instituții eficiente și transparente, cu servicii publice digitale performante și profesioniști competenți și integri în administrația publică;
- ★ Creșterea rolului proactiv al cetățeanului într-o societate liberă ghidată de valori universale și naționale, prin implicare civică și politică responsabilă și exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale.

- ★ Regândirea raportului de forțe între control, bună guvernare în slujba cetățenilor și creativitate strategică, în acest moment dezechilibrat în favoarea instituțiilor de forță și control;
- ★ Reducerea birocrăției, simplificarea legislației și digitalizarea sectorului public;
- ★ Adoptarea unor pachete legislative stimulante pentru dezvoltarea integrată a domeniilor de interes strategic;
- ★ Implementarea uniformă a regulilor de bună guvernare și creșterea capacității de execuție instituționale, în special în ceea ce privește transparența și predictibilitatea, calitatea serviciilor publice în toate etapele și la toate nivelurile;
- ★ Dezbateri publice transparente a oricăror propuneri de revizuire a Constituției, Codurilor Penal și de Procedură Penală, pe baza unor politici moderne și a bunelor standarde și practici în domeniu;
- ★ Aderarea la structura și standardele OCDE.

Măsuri anticorupție și de debirocratizare

Implementarea constantă a regulilor de transparență și eficiență va conduce în timp la simplificarea modului de operare atât în sfera legislativă, dar mai ales în cea executivă și de bună guvernare. Aparatul executiv va putea funcționa într-o manieră mult mai eficientă și adaptată în funcție de resursele optime necesare pentru implementarea și monitorizarea politicilor și strategiilor economice asumate, în timp ce societatea, în ansamblul ei, va putea să se conformeze și să contribuie activ la realizarea strategiilor și obiectivelor naționale și a angajamentelor din cadrul parteneriatelor strategice.

Modernizarea statului român și implicit a sistemului legislativ va trebui să aibă în vedere prevenirea și reducerea eficienței a unor fenomene negative cronice, cum ar fi corupția sistemică, evaziunea fiscală masivă, disfuncționalitățile structurilor din sistemul afacerilor interne, de informații și siguranță națională, lipsa de transparență și eficiență în achizițiile publice, birocrăția sufocantă.

Actul legislativ în sens larg trebuie să fie axat pe o atitudine proactivă, echilibrată și de cooperare între instituțiile integrate ale statului și cetățeni/contribuabili. Acest obiectiv poate fi realizat prin stimularea conformării voluntare și prin asigurarea unui cadru transparent de implementare a unui sistem de legi clare, simple și echitabile. Legislația din România suferă în continuare de o lipsă de definire a penalităților în caz de neconformare, iar în rarele cazuri când astfel de penalități sunt prevăzute, nivelul lor este atât de mic, încât invită practic la încălcarea legii.

Corupția rămâne în continuare o amenințare gravă și directă la securitatea națională și un obstacol major împotriva dezvoltării României, prin capturarea și irosirea unor resurse critice în detrimentul proiectelor strategice naționale. Distorsiunea inechitabilă a mediului economic și deteriorarea nivelului de trai al populației are ca rezultat afectarea dramatică a intereselor țării, a contribuabililor onești și a partenerilor strategici. Este nevoie de măsuri intensificate de aplicare consistentă și nepărtinitoare a legii, resetarea structurală a anumitor noduri-cheie sistemice pentru întărirea statului de drept și a echilibrului puterilor în stat, de eliminare a distorsiunilor instituționale, a deturnării unor instrumente și mecanisme instituționale de la scopul și mandatul lor legal și constituțional, a interferențelor politicului în economic, justiție și presă, deblocarea filtrelor arbitrare de funcționare și investigare, soluționarea marilor cazuri de corupție, crimă organizată și evaziune fiscală ignorate de-a lungul timpului și demontarea matricelor cauzale perpetuate, fără abuzuri și cu evitarea influențelor inadecvate de orice fel, cu accent pe instrumentarea de fond în condiții de legalitate. Concomitent, pentru recuperarea efectivă și promptă a prejudiciilor trebuie implementate acțiuni substanțiale de prevenire și remediere eficace, inclusiv prin crearea unor mecanisme de conformare voluntară precum digitalizarea ANAF și îmbunătățirea mecanismului de plată a taxelor și impozitelor, care vor contribui pe termen scurt la creșterea gradului de colectare a încasărilor la bugetul statului și, pe termen mediu și lung, la scăderea gradului de corupție.

Un cadru legal modern, competitiv și stimulat

Adoptarea și implementarea coerentă a unor măsuri legislative strategice care privesc domenii critice pentru funcționarea statului român, cum ar fi sănătatea,

SOLUȚII ANTICORUPȚIE ȘI PENTRU REDUCEREA BIROCRATIZĂRII

- ★ Aplicarea consistentă și nepărtinitoare a legii
- ★ Resetarea structurală a anumitor noduri-cheie sistemice pentru întărirea statului de drept și a echilibrului puterilor în stat
- ★ Eliminarea distorsiunilor instituționale, a deturnării unor instrumente și mecanisme instituționale de la scopul și mandatul lor legal și constituțional
- ★ Eliminarea interferențelor politicului în economie, justiție și presă
- ★ Deblocarea filtrelor arbitrare de funcționare, investigare și soluționare a marilor cazuri de corupție, crimă organizată și evaziune fiscală ignorate de-a lungul timpului și demontarea matricelor cauzale perpetuate, fără abuzuri și cu evitarea influențelor inadecvate de orice fel, cu accent pe instrumentarea de fond în condiții de legalitate
- ★ Recuperarea efectivă și promptă a prejudiciilor, prin implementarea de acțiuni de prevenire și remediere eficace, inclusiv prin crearea unor mecanisme de conformare voluntară (digitalizarea ANAF, îmbunătățirea mecanismului de plată a taxelor și impozitelor), care vor contribui la creșterea gradului de colectare a încasărilor la bugetul statului și, în timp, la scăderea gradului de corupție

educația, infrastructura, conservarea și buna administrare a capitalului natural, statul de drept, trebuie întreprinse prin consultări de substanță, care să permită coagularea consensului național. Un astfel de dialog va trebui să fie o discuție reală, menită să încorporeze ideile societății civile, precum și exprimarea viziunii strategice și estimarea de către inițiatori a impactului generat, cât și a factorilor limitativi inerenti.

Adoptarea unor pachete legislative moderne va influența pozitiv stimularea creșterii economice sustenabile în domeniile strategice pe care le va alege România ca diferențiatori de competitivitate – de exemplu, IT și servicii economice, agricultură de procesare, bio și inovație, infrastructură, industriile auto, logistică și servicii profesionale, turism. Adoptarea acestor măsuri va trebui să conducă la un avantaj competitiv față de alte țări, dar nu vor trebui ignorate simplitatea, claritatea, stabilitatea și predictibilitatea acestora, pentru a menține un interes real și pe termen mediu/lung al investitorilor.

Este absolut necesară crearea unui cadru legislativ pentru stimularea și dezvoltarea unui mediu antreprenorial și

protecția proprietății de orice tip în România. Dezvoltarea continuă și pe o scară mai largă a cadrului legislativ aferent mediului antreprenorial trebuie susținută de eforturile de a crea o piață cu adevărat atractivă pentru investitorii instituționali și financiari, prin adaptarea măsurilor legislative aferente dezvoltării piețelor financiare din România la realitățile unei piețe financiare globalizate.

Având în vedere dezvoltările tehnologice intensive din ultimii ani, un aspect esențial este alinierea mediului legislativ cu dezvoltarea unei societăți digitale integrate, într-un echilibru între disponibilitatea informațiilor, tehnologiile noi și securitatea cibernetică, cumulate cu protecția datelor cetățenilor și mediului de afaceri. Mai mult, în vederea sprijinirii unui ecosistem antreprenorial competitiv al pieței românești la nivelul celei internaționale, România trebuie să asigure, la nivel intern, existența unor condiții adecvate și a unui mediu concurențial echitabil, care să fie orientate către încurajarea și susținerea afacerilor românești bazate pe tehnologii, în vederea facilitării accesului către piețele internaționale.

ALINIAREA ROMÂNIEI LA TENDINȚELE GLOBALE

- ★ Priorități pentru perioada 2019-2024
- ★ Valorificarea oportunităților interne și externe pentru binele general

Realitatea globală și analizele macroeconomice indică vectori extrem de puternici, precum schimbări geopolitice semnificative, urbanizarea masivă, cu accent pe metropolele inteligente, impactul indicilor demografici, valul tsunami tehnologic cu proiecție pe interconectivități extinse, dar și provocări critice, precum schimbările climatice, riscul extins al terorismului, criza profundă a resurselor și refugiaților și modificarea centrelor de putere economică, toate acestea generând efecte sistemice structurale.

România este o componentă a acestei matrici în transformare și nu poate face abstracție de efectele de ansamblu și nici de perspectivele accelerate care se conturează, atât în privința evoluției Uniunii Europene, cât și a provocărilor sistemice internaționale.

Priorități pentru perioada 2019-2024

România este cu atât mai expusă cu cât decalajul acumulat în ultimii 30 de ani s-a agravat cronic. Prioritățile sunt numeroase, iar constrângerile bugetare pentru perioada 2019-2024, mari. Fie că este vorba de autostrăzi, de dezvoltarea proiectelor de securitate energetică sau cibernetică, de reactoarele 3 și 4, de reabilitarea sistemelor de irigații sau de prevenirea inundațiilor, de modernizarea porturilor, aeroporturilor și căilor ferate, de stațiunile balneo-climaterice sau de mega-proiectul de cercetare în fizică nucleară ELI, de sănătate și educație, toate acestea, la care se adaugă proiectele regionale și locale, implică un exercițiu amplu de proiecții strategice sustenabile sistemic, dincolo de limitările ciclului electoral, capacități de administrare și management extinse din partea autorităților și instituțiilor publice, resurse specializate și dedicate, capacitatea de a propune proiecte viabile economic și finanțabile prin sistemul bancar, eficientă și transparentă.

A trecut mai bine de o decadă de când România a aderat la Uniunea Europeană și niciun alt proiect integrat la nivel național nu a mai prins contur între timp, lăsând țara expusă factorilor de eroziune pe multiple planuri. Principala cauză a acestei stări de fapt o constituie refuzul unei mari părți a societății românești de a accepta reguli și norme

constrângătoare, care stau la baza funcționării unor mecanisme precum spațiul Schengen sau zona euro.

Valorificarea oportunităților interne și externe pentru binele general

România se confruntă cu un context intern și internațional cu provocări complexe și riscuri amplificate, cărora trebuie să le facă față cu responsabilitate pentru viitorul generațiilor următoare, valorificând oportunitățile pentru binele general, acționând credibil și contribuind la consolidarea formulei euro-atlantice în special în privința componentelor economice și de securitate.

Creșterea macroeconomică reprezintă un avantaj, însă complexitatea intervine în zona competitivității economice și dezvoltării prospere, iar sustenabilitatea acestei creșteri devine crucială, mai ales prin raportare la discrepanțele flagrante ale nivelului scăzut de trai, calității slabe a serviciilor publice și infrastructurii.

Contextul global și cel european în care va evolua noua garnitură de lideri naționali este unul marcat de incertitudini și schimbări majore. Pe plan european, România a încheiat cu succes un mandat în fruntea Consiliului European, marcat de evenimente majore, precum negocierea procesului de Brexit, a viitorului buget european, dar și alegerile pentru Parlamentul European. Pe plan internațional, subiecte complexe precum tensiunile comerciale dintre Statele Unite ale Americii și China și impactul lor asupra creșterii economice globale, dosarul iranian și evoluțiile conflictelor din diverse zone, dar și problematica încălzirii globale reprezintă teste importante pentru guvernanta și pentru instituțiile regionale și globale. Din această perspectivă, viitoarele runde de alegeri din Statele Unite, ca și noua formulă de lideri europeni, sunt tot atâția factori care își vor lăsa amprenta asupra modului în care evoluțiile globale vor influența evoluțiile regionale și deciziile la nivelul statelor membre.

Managementul interdependențelor este deja în sistemul de guvernanta contemporan un factor esențial în formularea politicilor naționale. Tocmai acest mesaj trebuie internalizat și tradus în decizii informate la nivel național. Noua echipă de lideri de la București trebuie să poată performa în acest context complex, caracterizat de geometrii variabile și incertitudine.

PERSPECTIVA MACROECONOMICĂ

- ★ Realizarea rapidă a investițiilor esențiale în infrastructură
- ★ Susținerea investițiilor în capital și a progresului tehnologic
- ★ Dezvoltarea capitalului uman și a educației financiare
- ★ Creșterea gradului de integrare a economiei românești în lanțurile globale de valoare adăugată
- ★ Stimularea economisirii interne și dezvoltarea sistemului financiar
- ★ Atragerea de fluxuri sănătoase de capital străin
- ★ Implementarea de politici macroeconomice prudente
- ★ Reducerea inegalităților economice, sociale și de șanse

În opinia AmCham România, pentru a susține un ritm rapid și sustenabil de creștere a potențialului economiei și, astfel, procesul de convergență reală, strategia privind dezvoltarea economică pe termen lung ar trebui să aibă în vedere următoarele șapte aspecte esențiale.

Realizarea rapidă a investițiilor esențiale în infrastructură

★ Statul continuă să aibă un rol primordial în asigurarea infrastructurii de bază, pe care sectorul privat nu are capacitatea de a o furniza. Pentru aceasta, statul trebuie să poată beneficia de resurse bugetare adecvate, a căror cheltuire eficientă să fie supusă monitorizării publice. În etapa actuală de dezvoltare a României ar trebui abandonate discuțiile sterile despre statul minimal, iar atenția, direcționată asupra modului în care statul utilizează resursele generoase care îi vor fi puse la dispoziție de către contribuabili.

★ Dezvoltarea slabă a infrastructurii de transport (rutier, feroviar și naval) limitează creșterea economică. Considerăm că dezvoltarea infrastructurii de transport (în special, finalizarea autostrăzilor Târgu-Mureș-Iași și Pitești-Sibiu) ar trebui să reprezinte prioritatea principală a strategiei de dezvoltare economică. Extinderea sistemului de autostrăzi ar permite accesul companiilor la resurse economice suplimentare și atractive ca preț, valorificându-se astfel potențialul economic al zonelor economice ale țării cel mai puțin dezvoltate în prezent.

Creșterea investițiilor în infrastructură va crește productivitatea muncii la nivelul economiei, iar reducerea

costurilor și timpului de transport va îmbunătăți competitivitatea firmelor exportatoare.

★ Investițiile în infrastructura IT și digitalizarea sistemului public vor crește gradul de colectare a veniturilor publice și eficiența cheltuielilor publice și vor simplifica plata taxelor de către companii și populație. Digitalizarea reduce costurile de funcționare ale administrației publice și îmbunătățește procesul de alocare a resurselor financiare publice în economie. Efectele digitalizării serviciilor publice se resimt și la nivelul cetățeanului (utilizatorului/beneficiarului) și funcționarului public, ameliorându-se, totodată, frecvența și calitatea interacțiunii cetățean-funcționar public. Un alt efect este cel al reducerii barierelor administrative din procesul de înființare și funcționare a companiilor, mediul de afaceri devenind astfel mai prietenos (sunt stimulate inițiativa privată și investițiile) (graficul 1, pagina 13).

★ Necesitatea investițiilor în capacități energetice prietenoase cu mediul înconjurător devine din ce în ce mai presantă în contextul reglementărilor adoptate la nivelul Uniunii Europene.

Susținerea investițiilor în capital și a progresului tehnologic

★ Evoluțiile înregistrate la nivelul economiei globale (automatizarea proceselor de producție, avansul economiei digitale și inițierea celei de a patra revoluții industriale) necesită creșterea eforturilor statului pentru susținerea activităților de cercetare și dezvoltare pentru a permite menținerea economiei într-o zonă relevantă a frontierei de producție globală (activități cu valoare adăugată ridicată).

* Procesele de cercetare și dezvoltare implică resurse financiare importante. În contextul în care resursele publice alocate cercetării și dezvoltării sunt limitate, este necesară o prioritizare a acestora pentru a maximiza beneficiul banilor cheltuiți. De asemenea, statul poate oferi stimulente pentru firmele private care desfășoară activități de cercetare și dezvoltare.

* Firmele exportatoare reprezintă o verigă importantă în diseminarea în economie a progresului tehnologic (în special cele angrenate în lanțurile globale de valoare adăugată, ca parteneri sau subsidiare ale unor firme externe). Astfel, statul poate stimula progresul tehnologic susținând firmele să participe la fluxurile globale de producție. În același timp, recalibrarea modelului de creștere economică, dinspre creșterea bazată pe consum înspre creșterea bazată pe export, ar permite României să se bucure de avantajele integrării în lanțuri de producție pan-europene, precum statele din Grupul de la Vișegrad.

* Susținerea investițiilor străine directe prin promovarea unui mediu de afaceri prietenos sporește stocul de capital și promovează progresul tehnologic. Investițiile străine directe pot fi folosite ca un instrument pentru integrarea în circuitul economic global a regiunilor economice ale țării cel mai puțin dezvoltate în prezent.

* Stimularea inițiativei antreprenoriale și a capitalului românesc susține inovarea și crește gradul de flexibilitate a economiei (graficul 2, pagina 13).

Dezvoltarea capitalului uman și a educației financiare

* Capitalul uman devine esențial în contextul economiei bazate pe cunoaștere, în care competențele relevante pentru procesele de producție se perimează din ce în ce mai rapid (graficul 3, pagina 15).

* Este necesară alinierea programei școlare cu cerințele economice și sociale curente și viitoare pentru a genera

competențe relevante, în special în ceea ce privește competențele digitale. În contextul în care, conform estimărilor, în următorii zece ani, transformarea digitală va afecta 600.000 de locuri de muncă din România¹, este necesară re poziționarea competențelor digitale în curriculum școlar, de la nivelul ciclului primar până la cel universitar, astfel încât persoanele care vor intra în piața muncii să se poată adapta schimbărilor digitale, măsură ce va contribui în mod activ la reducerea costurilor generate de (re)calificarea sau specializarea acestora, suportate ori de către stat, prin agențiile sale, ori direct de către angajatori. Poate mai urgent decât modernizarea programei școlare trebuie rezolvată problema presantă a asigurării dreptului elementar la educație al copiilor din mediul rural al căror acces în școli este condiționat de navetă.

* Implementarea de programe de educație financiară la nivel național, care să ajute cetățenii să facă față contextului financiar și tehnologic din ce în ce mai complex. Trebuie avute în vedere familiarizarea cu noțiunile și serviciile financiare de bază cât mai devreme în procesul educațional, precum și programe dedicate adresate adulților, care să îi ajute să țină pasul cu progresele din domeniul financiar și tehnologic (graficul 4, pagina 15).

* Realizarea investițiilor în capital (infrastructură) și stimularea investițiilor străine trebuie să aibă în vedere creșterea ratei de activitate și creșterea ratei de ocupare a populației.

* Stimularea companiilor pentru a oferi scheme de pregătire a tinerilor și programe de dezvoltare și perfecționare a angajaților.

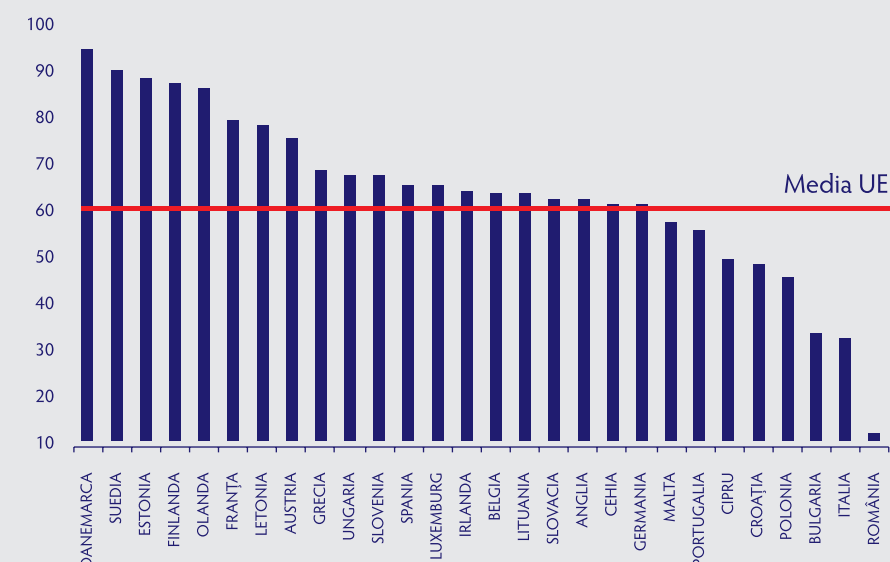
* Creșterea eficienței cheltuielilor cu sănătatea pentru a spori volumul și calitatea serviciilor de sănătate de care beneficiază populația.

* Stimularea creșterii natalității pentru contracararea efectelor negative ale procesului de îmbătrânire a populației.

Creșterea gradului de integrare a economiei românești în lanțurile globale de valoare adăugată

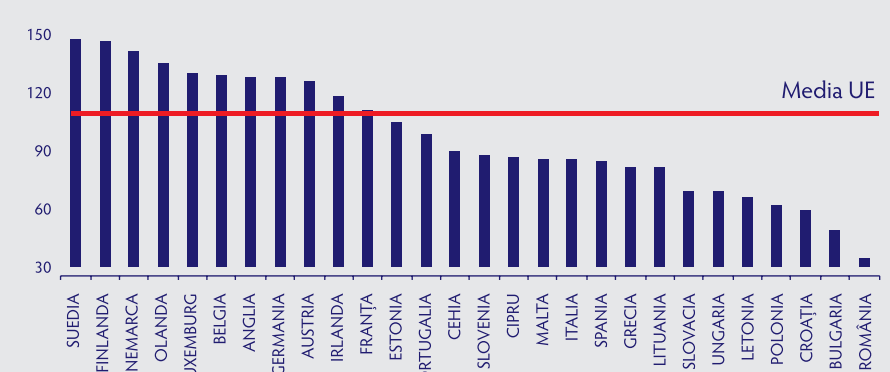
* Comparativ cu celelalte țări din Europa Centrală și de

Cetățeni care au folosit internetul în interacțiunea cu autoritățile publice în ultimele 12 luni (%)
GRAFICUL 1

SURSA: EUROSTAT

Indicele inovației, 2018
GRAFICUL 2

SURSA: EUROSTAT

Est, România este mai puțin integrată în cadrul fluxurilor globale de producție, astfel că există spațiu pentru intensificarea acestui proces.

* Costurile salariale din România sunt în continuare mici comparativ cu alte țări din regiune, expresie a nivelului scăzut de productivitate. Avantajul costurilor salariale mici se reduce însă treptat în contextul evoluțiilor înregistrate la nivelul pieței forței de muncă globale (creșterea automatizării).

* Creșterea înzestrării cu capital a populației (dezvoltarea infrastructurii, creșterea stocului de capital tangibil și intangibil) va menține România într-o zonă de interes pentru investitorii în capacități de producție bazate pe utilizarea intensivă a muncii, permițând creșterea productivității suficient de mult pentru a acoperi creșterea costurilor salariale.

* Obiectivul principal pe termen lung ar trebui însă să îl reprezinte stimularea integrării economiei în fluxurile de producție globale prin procese caracterizate de utilizarea intensivă a capitalului și a cunoștințelor (activități generatoare-

re de valoare adăugată ridicată), prin diminuarea ponderii proceselor bazate pe utilizarea intensivă a forței de muncă.

* Este necesară identificarea principalelor sectoare-cheie în care economia românească are un avantaj competitiv în termeni de export și susținerea acestora prin măsuri de stimulare a progresului tehnologic.

Stimularea economisirii interne și dezvoltarea sistemului financiar

* Necesarul ridicat de investiții din cadrul economiei implică creșterea surselor interne de finanțare a acestora, ceea ce se poate realiza prin diminuarea cheltuielilor de consum și creșterea economisirii. Rolul investițiilor în susținerea creșterii economice ar trebui să crească în defavoarea rolului consumului.

* În perioada următoare statul trebuie să limiteze creșterea cheltuielilor publice curente (salarii în sectorul public, asistență socială, bunuri și servicii), în special

¹Raport PwC: În următorii zece ani, 600.000 de locuri de muncă din România vor fi afectate de transformarea digitală; 2 iulie 2019 (www.pwc.ro, rubrica Comunicate de presă)

Adoptarea unor pachete legislative moderne va influența pozitiv stimularea creșterii economice sustenabile în domeniile strategice pe care le va alege România ca diferențiatori de competitivitate – de exemplu, IT și servicii electronice, agricultură de procesare, bio și inovatoare, infrastructură, industriile auto, logistică și servicii profesionale, turism.

după avansul foarte rapid al acestora din ultimii cinci ani (2015-2019). Veniturile publice adiționale generate în anii următori ar trebui alocate într-o măsură din ce în ce mai mare pentru investiții.

Este necesară stimularea creșterii economisirii la nivelul populației, prin creșterea incluziunii financiare și oferirea unor instrumente și stimulente fiscale (de exemplu, pentru schemele de economisire pe termen lung). Creșterea economisirii este necesară inclusiv prin prisma procesului de îmbătrânire a populației. Un rol decisiv în susținerea acestui obiectiv îl are menținerea și dezvoltarea rațională a Pilonului II de pensii private.

Stimularea unui comportament responsabil pentru propria situație financiară în ceea ce privește managementul riscurilor de viață și sănătate va duce la creșterea incluziunii financiare a cetățenilor. Pentru atingerea acestui deziderat, este nevoie de măsuri precum: optimizarea utilizării asigurărilor voluntare de sănătate pentru protejarea bugetului familiei în cazul unor evenimente neprevăzute, regim fiscal stimulat pentru achiziționarea de polițe de asigurare de viață, consolidarea Pilonului II de pensii private, adoptarea Legii de plată a pensiilor private (PII și PIII), adoptarea Legii pensiilor ocupaționale pentru a stimula și contribuția angajatorilor.

Intermedierea financiară din România este foarte mică comparativ cu celelalte țări din Uniunea Europeană și este asigurată primordial de către sistemul bancar.

În acest context, este necesară implementarea unei strategii de creștere și diversificare a pieței financiare (dezvoltarea pieței de capital, mai multe tipuri de intermediari financiari, mai multe tipuri de instrumente financiare, creșterea gradului de cuprindere în asigurările obligatorii).

Atragerea de fluxuri sănătoase de capital străin

Economisirea internă este insuficientă pentru a acoperi necesarul ridicat de finanțare a economiei. România rămâne dependentă de intrările de capital străin pentru a acoperi necesarul ridicat de investiții și pentru a îmbunătăți potențialul economic într-un ritm rapid, care să genereze convergență reală.

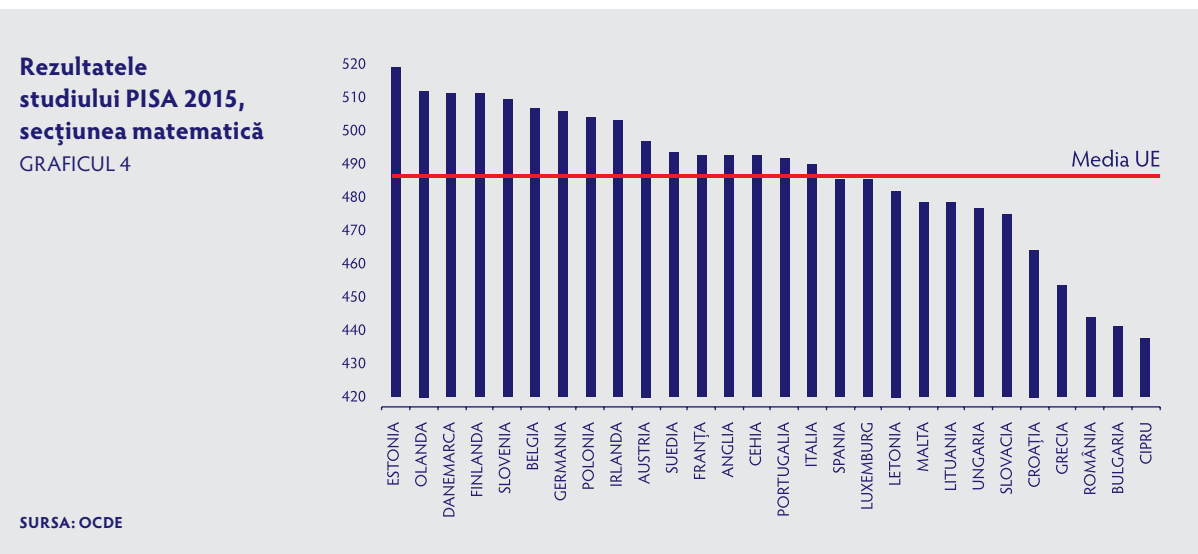
Este necesară însă stimularea intrărilor de capitaluri străine directe „sănătoase”, incluzând aici în special investiții străine directe și finanțare de la Uniunea Europeană. Ambele surse de finanțare au în vedere proiecte ce susțin creșterea potențialului economiei.

Considerăm absolut necesară creșterea eforturilor de îmbunătățire a absorbției fondurilor europene și debirocratizarea procesului de accesare a acestora.

Promovarea unui mediu de afaceri prietenos (predictibilitate a politicilor macroeconomice, predictibilitate fiscală, promovarea principiilor economiei de piață) și dezvoltarea infrastructurii reprezintă elemente esențiale pentru atragerea de investiții străine directe. În acest context, guvernele României ar trebui să se abțină de la a promova acte legislative ad-hoc, precum Ordonanța de Urgență nr. 114/2018, fără consultarea în prealabil a partenerilor sociali și fără analize de impact.

Utilizarea fondurilor puse la dispoziție prin intermediul mecanismelor de susținere a investițiilor promovate de către Uniunea Europeană și a creditelor furnizate de către instituțiile financiare internaționale specializate.

Dezvoltarea pieței locale de capital pentru promovarea acesteia în categoria de „piață emergentă”, ceea ce va genera intrări de capitaluri străine suplimentare semnificative și cu caracter permanent. Continuarea listării companiilor de stat prin piața de capital, sprijinirea antreprenorilor români pentru accesarea acesteia și măsuri fiscale pentru creșterea numărului de investitori persoane fizice sunt principalele mecanisme prin care România poate deveni „piață emergentă”.

Implementarea de politici macroeconomice prudente

Creșterea gradului de integrare a economiei românești în cadrul economiei globale (fluxuri comerciale și fluxuri de capital) sporește dependența acesteia de evoluțiile piețelor externe și reacția acesteia la modificarea aversiunii la risc a investitorilor externi. În plus, situația curentă a economiei globale sugerează un grad de impredictibilitate din ce în ce mai ridicat în ceea ce privește evoluțiile viitoare.

În aceste condiții este necesar ca politicile macroeconomice implementate să nu genereze vulnerabilități. Astfel, este de dorit ca aceste politici macroeconomice să nu favorizeze deficite ridicate la nivelul bugetului public și la nivelul contului curent. Atunci când aceste deficite se manifestă, este necesar ca ele să fie consecința unor cheltuieli care îmbunătățesc potențialul economiei (cheltuieli de investiții).

În acest context, tendințele de adâncire a deficitului bugetului public și a deficitului contului curent manifestate pe parcursul ultimilor ani (2016-2018) trebuie combătute

în primul rând prin limitarea creșterii cheltuielilor publice curente, iar în al doilea rând, printr-o colectare mai bună a impozitelor și taxelor.

Planificarea bugetară multianuală pe baze realiste reprezintă un instrument esențial pentru susținerea proiectelor publice majore de investiții și pentru asigurarea predictibilității fiscale.

Reducerea inegalităților economice, sociale și de șanse

Acțiunile prioritare ale statului menționate anterior trebuie să urmărească în mod activ și reducerea discrepanțelor economice existente între regiunile țării.

Politicile macroeconomice implementate trebuie să urmărească reducerea inegalității veniturilor.

Politicile economice și sociale trebuie să promoveze egalitatea de șanse pentru toate categoriile sociale și toate categoriile de vârstă.

PERSPECTIVA SECTORIALĂ

- ★ Dincolo de politicile sectoriale ale statului
- ★ Agricultură și dezvoltarea rurală
- ★ Energia: o bază locală pentru o proiecție regională
- ★ Industria și serviciile: în căutarea valorii adăugate
- ★ Sănătatea și inovația în sănătate
- ★ Economia digitală:
un cadru necesar pentru stimularea competitivității
- ★ Antreprenoriatul:
un mod de gândire, nu un program de finanțare
- ★ Dezvoltarea durabilă și protecția capitalului natural

Economia României are o problemă macroeconomică de competitivitate, așa cum o demonstrează dezechilibrele pe care le-a acumulat în ultimii ani în comerțul exterior, precum și decalajul încă semnificativ pe care economia noastră îl înregistrează față de țările din Vestul, dar și din Centrul și Estul Europei în ceea ce privește nivelul productivității.

Dincolo de politicile sectoriale ale statului

AmCham crede că abordarea acestor provocări nu trebuie să implice în mod necesar doar elaborarea și implementarea de către autoritățile statului a unor politici sectoriale (care adesea implică măsuri discriminatorii în cadrul sectoarelor, cât și între sectoare, viciind alocarea concurențială a resurselor în economie), cât mai degrabă o analiză a impedimentelor care fac ca avantajele competitive ale României să nu fie fructificate la potențialul așteptat. Perspectiva AmCham este că statul român trebuie să își revizuiască rolul considerat adesea de către agenții economici privați ca fiind perturbator datorită birocrăției excesive, a suprareglementării și a lipsei asumării de responsabilități într-un rol de facilitator al unei mai bune coordonări a factorilor implicați în diverse domenii de activitate, iar intervenția financiară și de reglementare să fie direcționată acolo unde o astfel de coordonare în interesul public nu este posibilă.

Agricultură și dezvoltarea rurală

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană a devenit necesară adoptarea și respectarea Politicii

Agricole Comune a UE, care are în vedere îmbunătățirea competitivității și sustenabilității sectorului agricol la nivelul blocului comunitar. Cu o agricultură caracterizată de ferme mici (peste 90% au sub 5 hectare), în România se găsesc aproximativ o treime din numărul total de ferme din UE. Restructurarea, creșterea competitivității și consolidarea ulterioară a acestora trebuie să fie o prioritate, având în vedere că aproximativ 90% din ferme (cu suprafața medie undeva la 3,5 hectare) dețin mai puțin de 30% din producția agricolă (graficul 5, pagina 23). Acest lucru presupune însă crearea de noi locuri de muncă în zonele rurale, în sfera micii industrie și a serviciilor (transport, reparații, turism).

La nivelul întregului sector agricol, precum și în vederea promovării unei dezvoltări rurale reale, considerăm de asemenea prioritare:

- ★ Accelerarea acțiunilor de cadastru la nivel național, având ca scop clarificarea în ceea ce privește dreptul de proprietate asupra terenurilor agricole;
- ★ Îmbunătățirea accesului la finanțare, în special pentru micii fermieri;
- ★ Îmbunătățirea pregătirii profesionale a celor care lucrează în agricultură prin actualizarea programei școlare și dezvoltarea școlilor de profil;
- ★ Diversificarea tipurilor de activități economice din zonele rurale, prin oferirea de stimulente și altor sectoare de activitate, care să ofere alternative la locurile de muncă din agricultură, în paralel cu dezvoltarea infrastructurii elementare și/sau îmbunătățirea calității acesteia;
- ★ Reconstrucția și modernizarea sistemului de irigații;

- ★ Fructificarea potențialului dat de calitatea terenului agricol prin promovarea agriculturii ecologice;
- ★ Promovarea asocierii micilor producători;
- ★ Densificarea unităților de procesare a produselor agricole în vederea promovării lanțurilor „scurte” de aprovizionare;
- ★ Promovarea avantajelor tehnologiei pentru agricultura de precizie (drone agricole, sisteme GPS automatizate, senzori pentru sol, gestionarea lucrărilor și proceselor prin aplicații agricole);
- ★ Măsuri de stimulare și reconstrucție a sectorului zootehnic, având în vedere resursele foarte mari existente (atât cereale pentru furaje, cât mai ales pășuni pentru vaci de lapte și carne), densitatea sectorului (animal/ha de teren arabil), mult sub media oricărei țări UE;
- ★ Măsuri/scheme de asigurare a riscurilor fermelor, în principal a celor privind vremea, prin fonduri create la nivel național/organizațional.

Energia: o bază locală pentru o proiecție regională

România s-a angajat ferm în efortul UE de a transforma sectorul energetic pornind de la pilonii fundamentali de politică energetică: securitatea alimentării cu energie, competitivitatea, sustenabilitatea, suportabilitatea, ținând cont de tendințele transformărilor globale: decarbonizare, descentralizare, digitalizare, electrificare etc.

România participă la primul exercițiu de guvernare a Uniunii Energetice a Uniunii Europene prin clarificarea, negocierea și finalizarea Planului Național Integrat Energie-Schimbări Climatice (PNIESC), document programatic ce va defini faze de parcurs pentru diferite subsectoare sau obiective strategice (eficiența energetică, emisiile de gaze cu efect de seră, ponderea energiei regenerabile în consumul final brut de energie al țării). Astfel de angajamente ale României, însoțite de legislație primară și secundară adecvată, vor permite mediului de afaceri să-și planifice investițiile și activitățile economice, asigurând predictibilitatea și transparența necesare unui climat economic sănătos.

În aceste condiții, AmCham România insistă asupra necesității consultării mediului de afaceri, care poate

asigura fluxurile de capital necesare transformării și modernizării sectorului energetic (în condițiile diminuării resurselor investiționale ale statului pentru acest sector), cu privire la deciziile optime ce trebuie adoptate în cadrul PNIESC. Transformarea și menținerea sectorului energetic la standarde economice de sustenabilitate și suportabilitate ridicate este un element de securitate națională pentru o țară cu poziția geostrategică a României.

În domeniul securității în alimentarea cu energie, AmCham România subliniază necesitatea facilitării aducerii resurselor indigene de energie primară în piața românească, prin măsuri care să asigure predictibilitate, transparență, suportabilitate, echitate pentru investitori. În condițiile în care gazul natural este așteptat a fi combustibilul de tranziție pentru următoarele decenii, explorarea și producția de gaze naturale indigene (on-shore și mai ales off-shore) trebuie încurajată. De asemenea, infrastructura gaziferă în România – alimentarea noilor consumatori (în special populație) și interconectarea transfrontalieră – trebuie dezvoltată.

O preocupare majoră pentru viitor trebuie să fie flexibilitatea sectorului energetic național, în condițiile în care capacitatea maximă instalabilă în capacități necontrolabile (surse regenerabile) a fost atinsă. Există posibilități/mecanisme de finanțare pentru noi capacități de producție (fonduri structurale, investitori strategici/financiar, prosumeri etc.), dar nu pentru resurse de flexibilitate.

În domeniul competitivității, trebuie reluată evoluția spre liberalizarea completă și efectivă a piețelor de energie. Măsurile orientate spre protecția consumatorilor vulnerabili au fost aplicate pe piețe angro pentru protecția tuturor consumatorilor rezidențiali, cu efecte distorsionante, care au îngrijorat și Comisia Europeană. Autoritățile române trebuie să identifice urgent consumatorii vulnerabili și să definească mecanisme de livrare directă a ajutorului, reluând parcursul de liberalizare a piețelor angro și cu amănuntul cât mai curând posibil.

În domeniul sustenabilității, un element fundamental de politică este eficiența energetică, domeniu în care România este rămasă cel mai mult în urmă și în care s-a ajuns la stadiul în care trebuie implementate măsuri care costă. Pe lângă continuarea eforturilor financiare în do-

meniul eficientizării energetice a clădirilor publice, este esențială finalizarea cadrului legislativ și de reglementare pentru finanțarea de terță parte a investițiilor în eficiența energetică.

Decarbonizarea transporturilor este o altă direcție de acțiune majoră, în care pașii îndrăzneți ai României de până acum trebuie transpuși într-o politică coerentă și consistentă multianuală, ce poate include reglementarea serviciului de încărcare a bateriilor vehiculelor electrice.

Decarbonizarea producției de energie electrică este cel mai sensibil punct pentru guvernarea sectorului energetic românesc pe termen mediu. Centralele pe cărbune sunt afectate de evoluțiile legislative europene, în timp ce actualul cadru legislativ și de reglementare național va favoriza dezvoltarea de soluții descentralizate folosind surse regenerabile de energie. Trebuie reamintit, însă, că România a întârziat mult măsurile de conformare la cerințele de mediu asumate ca stat membru UE sau prin tratatele internaționale la care a aderat și, pentru binele cetățenilor României, aceste angajamente trebuie respectate.

Nu în ultimul rând, în materie de guvernare, trebuie asigurată și respectată independența autorității de reglementare. Este necesar ca autoritatea de reglementare din domeniul energiei să poată lua decizii privind ansamblul aspectelor relevante legate de reglementare și să fie pe deplin independentă față de orice alte interese publice sau private (graficul 6, pagina 23).

Industria și serviciile: în căutarea valorii adăugate

România a devenit în anii de după aderarea la UE tot mai integrată în lanțurile de producție europene și globale, ceea ce a îmbunătățit performanța exporturilor românești, a căror cotă de piață pe plan global s-a dublat de la aderare până în 2018. Totuși, România rămâne încă deficitară în ceea ce privește valoarea adăugată a exporturilor, o mare parte a acestora fiind încă reprezentată de produse cu valoare adăugată mică, bazate adesea pe exportul de forță de muncă ieftină sau de resurse primare cu un grad scăzut de prelucrare. Pentru a crește gradul de sofisticare a producției locale de bunuri și servicii este însă nevoie de aportul activității de inovație, cercetare și

dezvoltare, capitol la care România se află pe ultimul loc în Europa.

Sănătatea și inovația în sănătate

Sănătatea este o componentă cheie a unei societăți și din perspectiva creșterii economice și prosperității, a calității vieții și a speranței de viață. Deși inovația în domeniul sănătății devine din ce în ce mai dinamică la nivel global, România rămâne ultima în Uniunea Europeană atunci când se compară mai mulți indicatori care măsoară calitatea și accesibilitatea serviciilor de asistență medicală.

Un pas important este finanțarea corespunzătoare a acestui sector, pe măsura nevoilor, și eficientizarea cheltuielilor. În ultimii ani asistăm la perspective pozitive cu privire la creșterea bugetului alocat sănătății. Procentul din produsul intern brut al României care a fost alocat sănătății este 4,5 % în anul 2019 și recomandăm creșterea graduală a acestuia, în fiecare an, pentru a ajunge la media Uniunii Europene (9,6% în 2017, conform raportului „Health at a Glance: Europe”, 2018).

Tratamentele inovatoare, medicamentele și dispozitivele medicale de ultimă generație contribuie la scăderea cheltuielilor din sistemul de sănătate și oferă pacienților ocazia de a se reintegra mai repede în societate, redevenind contribuitori activi în economie.

De aceea, creșterea bugetului alocat tratamentelor, creșterea accesului pacienților la terapii inovatoare, la standarde UE, și asigurarea sustenabilității bugetare sunt deziderate ale autorităților din toate statele membre ale Uniunii Europene, și ar trebui să fie la fel și în România, pentru a construi un sistem de sănătate predictibil și un climat sustenabil pentru piață.

Recomandăm identificarea unor noi resurse opționale/alternative de finanțare pentru sectorul sănătății, dezvoltarea unui cadru stimulativ pentru implementarea asigurărilor voluntare de sănătate, accelerarea studiilor clinice, regândirea excepțiilor de la plata contribuțiilor pentru asigurarea de sănătate, precum și împărțirea echitabilă a taxelor percepute entităților din domeniul sănătății. De exemplu, taxa clawback, introdusă în 2009 ca o măsură temporară pentru control bugetar în plină criză economică, reprezintă

Pentru a avea o economie digitală, e nevoie de digitalizarea administrației publice, utilizarea tehnologiilor de către companii și dezvoltarea competențelor digitale ale cetățenilor, încă din primii ani de școală.

în continuare o povară fiscală, care s-a dublat în ultimii trei ani pentru membrii industriei farmaceutice.

Digitalizarea în sănătate, registrele electronice de monitorizare și control, alături de diversificarea schemelor de acces facilitat pentru terapii inovatoare reprezintă soluții sustenabile deja implementate în alte țări europene, și permit analize comprehensive de date, de eficiență a costurilor și dezvoltarea unei strategii naționale de eSănătate.

Starea de sănătate a populației influențează participarea și productivitatea forței de muncă. Este nevoie de creșterea nivelului de conștientizare a importanței prevenției, promovării inovației și valorii pe care o aduce pacienților, autorităților publice, societății și mediului de afaceri.

Economia digitală, un cadru necesar pentru stimularea competitivității

Conform informațiilor publicate în ultimul Raport de țară DESI², România se situează pe penultimul loc în Uniunea Europeană, înregistrând cea mai scăzută performanță dintre statele membre, ceea ce o plasează încă departe de conceptul de economie digitală.

Pentru a putea completa procesul de tranziție către o astfel de economie, care să stimuleze competitivitatea și să aibă ca rezultat progresul economic și tehnologic, România trebuie să vizeze trei linii de dezvoltare, respectiv digitalizarea administrației publice, utilizarea tehnologiilor de către companii și dezvoltarea competențelor digitale ale cetățenilor (de bază și specifice).

Datele din Raportul de țară arată faptul că, în ceea ce privește serviciile publice digitale, România înregistrează cea mai scăzută performanță dintre statele membre, în ciuda ponderii mari a utilizatorilor de e-guvernare (pe locul 7 în UE)³. Mai mult, țara noastră se plasează sub media UE în ceea ce privește serviciile realizate integral online (dintr-un total de 100 puncte, România înregistrează numai 67, în timp ce media europeană este 87).

În ciuda faptului că există un anumit grad de interacțiune online între cetățeni și autoritățile publice, datele relevă necesitatea unei viziuni structurate și unitare, care să abordeze în mod corelat fluxurile de interacțiune dintre cetățeni și autorități în vederea completării proceselor de digitalizare fragmentate la momentul actual.

În ceea ce privește competențele digitale ale cetățenilor, Raportul indică faptul că numai 29% dintre cetățeni au cel puțin competențe digitale de bază (media UE este de 57%). Dacă privim mai departe, competențe digitale peste nivelul de bază au doar 10% din cetățeni (media UE fiind de 31%). Aceste date trebuie corelate și cu gradul de utilizare a internetului, care este la cel mai scăzut nivel dintre statele membre ale UE (21% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 16 și 74 de ani nu au utilizat niciodată internetul, față de media UE, de 11%). Corelate, lipsa competențelor digitale și gradul redus de accesare a internetului au consecințe atât asupra economiei în general, prin neutilizarea serviciilor digitale (de exemplu, comerț electronic sau servicii bancare), dar și asupra pieței muncii, întrucât firmele se confruntă cu un nivel ridicat de neconcordanță între competențele angajaților și capacitatea acestora de a inova/valorifica inovarea.

Studiile indică necesitatea formării competențelor digitale ale cetățenilor, prin introducerea acestora cât mai devreme în cadrul procesului de învățământ, încurajarea tinerilor pen-

tru accesarea programelor de studii superioare în domeniul STEM (știință, tehnică, inginerie, matematică) pentru a crea premisele de creștere continuă a locurilor de muncă în sectorul TIC (tehnologia informației și comunicații), precum și prin investiții în programe de specializare a cetățenilor în competențe digitale. În acest sens, este deosebit de important să se asigure formarea cadrelor didactice în domeniul competențelor digitale, pentru a putea răspunde nevoii de a aduce competențele digitale mai aproape de cetățeni, indiferent de etapa profesională în care acest lucru se întâmplă (formare profesională sau recalificare).

A treia direcție de abordare pentru dezvoltarea economiei digitale este legată de **utilizarea tehnologiilor de către companii**. Raportul evidențiază faptul că România este plasată pe locul 27 din 28 în ceea ce privește integrarea tehnologiei digitale de către firme, rămânând per ansamblu mult sub nivelul țărilor UE.

Pentru creșterea competitivității acestora, este necesar ca la nivel național să fie implementate politici care să încurajeze dezvoltarea firmelor bazate pe tehnologii, precum și adaptarea tehnologiilor în procesele interne ale companiilor existente în piață. Spre exemplu, conform Raportului citat, în ceea ce privește serviciile de cloud, cu o utilizare de numai 7% a acestora, România rămâne mult sub media UE, de 18%. Mai mult, dintre IMM-urile înregistrate în România, doar 8% aleg să vândă online (față de media UE, de 17%), în timp ce numai 2% dintre acestea efectuează vânzări online transfrontaliere (comparativ cu media UE, de 8%). O abordare axată pe încurajarea și orientarea companiilor către tehnologii digitale duce la dezvoltarea economiei digitale, reușind să contribuie la atingerea potențialului economic al României în contextul schimbărilor tehnologice de pe scena internațională.

Antreprenoriatul: un mod de gândire, nu un program de finanțare

AmCham crede că antreprenoriatul, privit din perspectiva comportamentului responsabil de asumare a riscurilor economice (și nu numai), trebuie încurajat nu doar în ipostaza sa de înființare de **start-up-uri**, ci în întregul sistem economic, inclusiv în marile corporații și poate, mai ales, în instituțiile sectorului public, pentru că multe dintre proiectele econo-

mice și non-economice la care România este tributară sunt de fapt proiecte de interes public. Înflorirea antreprenoriatului și a unui mod de gândire antreprenorial are însă nevoie de un ecosistem favorabil, ale cărui componente esențiale credem că sunt următoarele:

- ★ Un sistem profesional de valori bazat pe meritocrație, pe promovarea pe bază de competențe: aplicarea acestuia în sistemul public ar asigura, pe lângă eficientizarea potențială a serviciilor publice, și responsabilizarea simultană a sectorului privat, în aceeași direcție;

- ★ Creșterea eficienței și celerității actului de justiție: termenele de judecată lungi, lipsa de coerență între deciziile diferitelor instanțe de judecată, amânările repetate sunt doar câteva dintre problemele care fac apelul la sistemul judiciar unul de durată și de uzură; în special în cazul insolvenței, ineficiența sistemului legislativ și judiciar au dus la prezența masivă în peisajul comercial a unor firme „zombie”, care fie nu au activitate, fie au capital negativ, fie funcționează fără respectarea cerințelor legale;

- ★ Un sistem de educație adaptat cerințelor societății și economiei actuale, în care dezvoltarea aptitudinilor și a atitudinii sunt mai importante decât strict cumulul cantitativ (oricum îndoelnic și adesea inadecvat) de cunoștințe;

- ★ Sprijinirea unei piețe de capital funcționale și eficiente, care să permită alocarea de capital de risc către companiile tinere și cu perspectivă de creștere, respectiv să ofere o opțiune viabilă de **exit** fondurilor de investiții de tip **venture capital** sau **private equity**, încurajând indirect prezența în peisajul financiar local a acestor fonduri capabile să acumuleze resurse financiare importante, ce pot fi investite în business-urile antreprenorilor locali;

- ★ Stabilitatea sistemului de pensii și a industriei de fonduri, care asigură fluxul de investitori instituționali locali în ofertele publice ale companiilor private care se finanțează sau doresc a se finanța pe termen lung prin piața de capital;

- ★ La nivelul sectorului public, este nevoie de elaborarea unui cadru legal și administrativ propice încurajării și responsabilizării funcționarilor publici pentru a lua decizii cu celeritatea și substanța necesară, astfel încât proiectele

² Indicele economiei și societății digitale 2019

³ Romania – Digital Single Market, <https://ec.europa.eu>

publice, în special cele finanțate din fonduri europene, să poată progresa în ritmul așteptat de societate și de partenerii publici și privați ai României;

★ Introducerea unui sistem simplificat de impozitare, care să încurajeze conformarea voluntară a companiilor aflate la început de drum sau a anumitor tipuri de contribuabili. Acesta ar putea lua forma unui impozit unic pentru anumite categorii de contribuabili, care să acopere principalele obligații fiscale (impozit pe profit, pe venit și contribuții sociale, taxe locale), așa cum se întâmplă în alte țări, sau a unui impozit unic pentru contribuabilii aflați în primii trei ani de activitate. Un astfel de sistem ar avea ca rezultat și scăderea birocrației, o îngrijorare permanentă a antreprenorilor.

Dezvoltarea durabilă și protecția capitalului natural

Din punct de vedere al cadrului natural, România beneficiază categoric de condiții optime pentru a încerca să își asigure un avantaj competitiv, dacă acesta este folosit și administrat economic în condiții de maximă eficiență și sustenabilitate ca o sursă viabilă pentru crearea bogăției naționale.

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României 2013-2020-2030 dezvoltată de Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile remarcă încă din 2008 că România are de recuperat decalaje considerabile față de celelalte state membre ale Uniunii Europene, simultan cu însușirea și transpunerea în practică a principiilor și practicilor dezvoltării durabile în contextul globalizării, iar situația nu s-a schimbat în ultimii ani. Este o realitate că România are o economie bazată pe consumul intensiv de resurse și un capital natural afectat de riscul unor deteriorări ce pot deveni ireversibile.

AmCham România consideră că ariile prioritare care trebuie să fie în atenția autorităților pe termen scurt și mediu pentru a asigura o exploatare sustenabilă a cadrului natural al țării noastre sunt protejarea fondului forestier și gestionarea deșeurilor.

Deși în România problema gestionării fondului forestier se află pe agenda publică de peste un deceniu, fiind

depuse eforturi în ultimii ani de către autorități pentru adoptarea unui cadru legislativ european și întărirea capacității instituționale, provocările majore s-au agravat și cronicizat, în special prin impactul devastator al corupției. Cu toate acțiunile întreprinse până în prezent (de exemplu: Radarul Pădurilor, stabilirea Gărzilor Forestiere, implementarea aplicației „Inspectorul Pădurii”, mărirea amenzilor etc.), defrișările ilegale continuă pe scară largă, iar cel mai alarmant este faptul că acestea afectează masiv inclusiv parcurile naționale și zonele naturale protejate. Putem asigura protejarea fondului forestier și exploatarea într-o manieră sustenabilă doar cu o serie de acțiuni consistente, intransigente și de anvergură, care să remedieze distorsiunile generate de corupția extinsă la toate nivelurile, să aplice legea complet și în timp util și să inducă efecte preventive sustenabile pe termen mediu și lung.

Următoarele măsuri specifice se impun:

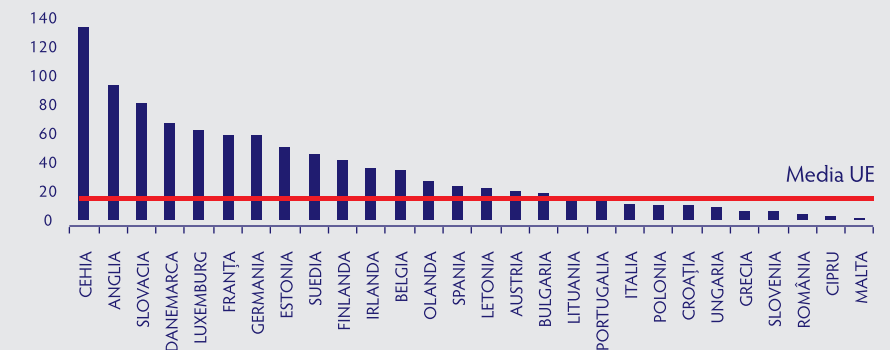
★ Stabilirea unui program de intervenție și a unui grup de lucru interinstituțional specializat pe anticorupție în domeniul forestier, care să se axeze pe intensificarea maximă a controalelor teritoriale și aplicarea promptă de măsuri corective ample, inclusiv în zonele protejate/parcurile naturale;

★ O conlucrare proactivă permanentă a Ministerului Mediului, Ministerului Energiei, Apelor și Pădurilor cu Ministerul Justiției, DNA, DIICOT, Ministerul Afacerilor Interne și alte autorități abilitate, care să conducă la măsuri imediate împotriva defrișărilor ilegale și retrocedărilor abuzive, deblocarea și accelerarea dosarelor de mare corupție din domeniul forestier, sancționarea persoanelor responsabile și recuperarea prejudiciilor materiale directe și indirecte;

★ Emiterea de licențe de exploatare pe termen limitat, cu impunerea de condiții de replantare biodiversă, ținând cont de prevederile amenajamentului silvic;

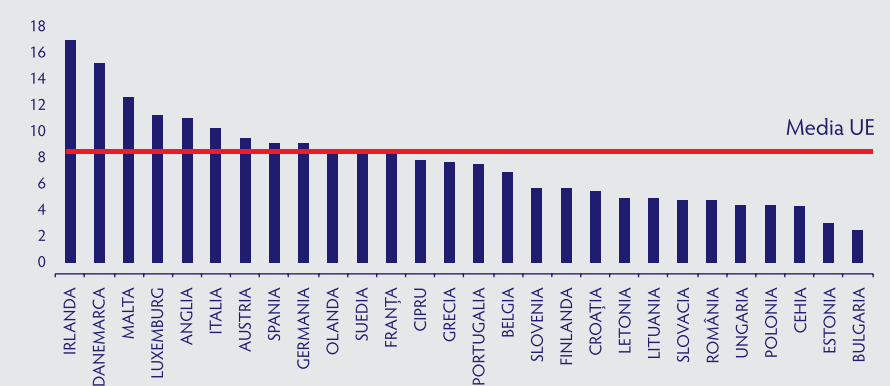
★ Protecția strictă a pădurilor virgine și a parcurilor naționale, inclusiv a cursurilor de apă, prin programe speciale de protecție și gestionare a acestora, însoțite de programe de monitorizare, control și sancționare stricte;

Suprafața medie a fermelor (hectare)
GRAFICUL 5

SURSA: EUROSTAT

Productivitatea energetică (KGOE)
GRAFICUL 6

SURSA: EUROSTAT

★ Stabilirea unui plan de împădurire/reîmpădurire a terenurilor calamitate/zonelor defrișate, care să cuprindă termene clare și sancțiuni stricte în cazul în care nu se respectă termenele asumate;

★ Adoptarea unei strategii forestiere la nivel național.

Aria de gestionare a deșeurilor beneficiază de o transpunere solidă a legislației europene în legislația locală, însă implementarea măsurilor prevăzute de lege este mult sub așteptări. Lipsa infrastructurii moderne de gestionare a deșeurilor, mai ales pentru asigurarea unei colectări separate a acestora, va conduce la situația ca România să nu-și respecte angajamentele în acest domeniu, asumate prin aderarea la UE, și să fie declanșată o procedură de infringement.

Prin urmare, se impun măsuri care să asigure rezolvarea problemelor sistemice și sustenabilitatea pe termen lung a managementului deșeurilor.

★ Rezolvarea cât mai urgentă a situației de haos în domeniul gestionării deșeurilor de ambalaje și de echipamente electrice și electronice. Stoparea dera-

pajelor majore existente la acest moment în piață nu se poate face decât prin responsabilizarea tuturor actorilor (inclusiv a autorităților locale) implicați în acest domeniu. Neatingerea obiectivelor de valorificare/reciclare pentru aceste deșuri va conduce la penalități substanțiale aplicate României, ceea ce va afecta bugetul de stat, cu toate consecințele ulterioare. Concomitent, neatingerea obiectivelor de valorificare/reciclare de deșuri de către actorii economici privați îi afectează semnificativ și antrenează reacții în lanț în întreaga economie a României;

★ Transparentizarea procesului de revizuire a sistemului și a procedurilor actuale de transfer de responsabilitate, în deplină conformitate cu principiul stabilirii juste și obiective a costurilor pentru fiecare actor din lanțul de valorificare a deșeurilor de ambalaje;

★ Creșterea expertizei autorităților locale în implementarea proiectelor pentru gestionarea deșeurilor finanțate prin fonduri europene;

★ Încurajarea colectării separate a deșeurilor prin direcționarea de subvenții către agenții economici din această industrie, precum și prin măsuri legislative specifice.

DIMENSIUNEA SOCIALĂ ȘI VIITORUL PIEȚEI MUNCII

- ★ Priorități sociale pe termen mediu
- ★ Piața muncii și capitalul uman
- ★ Grupuri vulnerabile în societate
- ★ Educația pe tot parcursul vieții
- ★ Rata de sărăcie continuă să fie una dintre cele mai ridicate din UE

Dimensiunea socială este unul dintre cele mai importante aspecte ale politicilor de dezvoltare ale unei societăți. Cea mai mare parte a modelelor societale de succes în contemporaneitate așază omul, calitatea vieții, sustenabilitatea activităților economice și chiar fericirea în nucleul elementelor care orientează alocarea resurselor și dezvoltarea politicilor economice.

Priorități sociale pe termen mediu

În România, procesele multiple de tranziție și evoluția sistemelor economice au fost marcate adeseori de dezechilibre esențiale, care s-au reflectat în dimensiunea socială. Fenomene precum creșterea inegalității veniturilor la nivelul societății, restructurarea și transformarea structurală a economiei, cvasidispariția zonelor monoindustriale, procesul de migrație, accesul la servicii publice esențiale (în special sănătate, educație, transport etc.) și-au pus amprenta asupra echilibrilor sociale. Aceste evoluții nasc în orice societate tensiuni, iar România nu este o excepție.

În modelul de dezvoltare a economiei bazat pe cunoașterea capitalului uman, dezvoltarea coerentă a acestuia, ca și valorificarea sa în activități economice cu valoare adăugată ridicată sunt elemente importante ale dezvoltării sociale. Societățile moderne care adoptă acest model de dezvoltare au nevoie de o abordare integrată a sistemelor educaționale, de sănătate și economice, care să contribuie la potențarea și valorificarea coerentă a capitalului uman pe care îl au la dispoziție. România ultimelor decade este o societate care își caută

încă modelul optim de creștere și dezvoltare. Deși teme precum educația, sănătatea, accesul nediferențiat la servicii publice de calitate ocupă roluri importante pe agenda publică, ele nu și-au găsit încă rezolvarea satisfăcătoare. Dezvoltarea capitalului uman în ansamblul său, gestiunea coerentă a acestuia ca element esențial pentru potențarea creșterii economice și asigurarea sustenabilității procesului de dezvoltare economică sunt teme care trebuie incluse cât mai curând într-o viziune cuprinzătoare a unui proiect de țară.

Raportul de față se concentrează asupra câtorva tipuri de probleme din aria politicilor sociale care au impact atât asupra bunăstării populației și calității vieții, cât și a sustenabilității modelului societal pe care Proiect România îl propune. Dintre acestea, ne vom opri cu precădere asupra a cinci mari provocări sociale, care marchează societatea românească contemporană:

- ★ Piața muncii și capitalul uman;
- ★ Grupuri vulnerabile în societate;
- ★ Educația formală și educația pe tot parcursul vieții;
- ★ Sărăcia și inegalitatea de șanse;
- ★ Sistemul de pensii.

Piața muncii și capitalul uman

Societatea românească este încă la etapa de familiarizare cu diversele forme de existență a capitalului și de crearea mecanismelor de a-l gestiona adecvat. Infrastructurile fizice sunt la o calitate nesatisfăcătoare, companiile publice și private sunt slab capitalizate și nu există

strategii coerente pe termen mediu și lung de potențare a capitalului, capitalul uman este depreciat pe fondul fenomenelor demografice, calității sistemului educațional, serviciilor publice și sociale, formele de economisire și de investire pe termen lung sunt puține, iar cele existente, precum fondurile de pensii, sunt contestate în mod constant.

Rata șomajului se află la unul dintre cele mai scăzute niveluri din ultima perioadă, pe fondul procesului accelerat de creștere economică, care a generat o rată de participare record în economia națională. Aceste evoluții arată limitele flexibilității pieței muncii, determinată de procesul accelerat de migrație și de îmbătrânire a populației. În acest context, contribuția muncii la formarea PIB continuă să fie pozitivă, însă semne de întrebare apar cu privire la sustenabilitatea acesteia în contextul continuării procesului de degradare a capitalului uman.

Conform analizelor Comisiei Europene, Băncii Mondiale și Fondului Monetar Internațional, procesul de migrație a avut un impact semnificativ asupra creșterii economice a României. Astfel, în ultimii 30 de ani, aproape un sfert din populația activă a României a emigrat. Dacă această populație ar fi contribuit la activitățile economice locale, creșterea economică anuală ar fi putut fi cu 0,6 până la 0,9 puncte procentuale mai mare în fiecare an. Impactul acestui fenomen demografic are o distribuție inegală la nivel teritorial. Populația din orașele mari, de obicei cu un nivel de educație mai ridicat și mai productivă, este cea mai dispusă să emigreze. De asemenea, tinerii cu vârste între 15 și 34 de ani din regiunile subdezvoltate, așa cum este regiunea Nord-Est sau Sud-Muntenia, sunt cei mai dispuși să emigreze. Determinanții acestor procese sunt multipli, însă lipsa oportunităților, calitatea slabă a serviciilor publice, accesul inegal la acestea, calitatea infrastructurilor fizice și sociale sau lipsa oportunităților reale de a avea un nivel de trai satisfăcător sunt printre motivațiile principale ale acestui proces.

Mobilitatea internă a forței de muncă este limitată de calitatea slabă a infrastructurilor fizice, în special a celei de transport, dar și de nivelul relativ scăzut al salariilor. Mobilitatea forței de muncă se realizează mai ales la nivel regional și este mai avansată în special în regiunile mai dezvoltate, în care sectoarele serviciilor ocupă o pondere importantă în economia locală. Exemple în acest sens ar putea fi regiunea

București-Ilfov, regiunea Vest sau Nord-Vest. De altfel, în aceste regiuni modelul de mobilitate este unul în care centrele urbane dominante din regiunea respectivă atrag forța de muncă și resurse din restul regiunii. Pentru celelalte regiuni, al căror model de dezvoltare este dominat de activități industriale, acestea se bazează în special pe atragerea forței de muncă din mediul rural.

Considerăm că tranziția către economia bazată pe cunoaștere este indisolubil legată de creșterea calității capitalului uman. În acest context, se impun ca primordiale măsurile care să limiteze fenomenul migrației în masă, dar și reforme profunde ale sistemului de educație, îmbunătățirea substanțială a serviciilor publice, asigurarea predictibilității fiscale și a unui mediu de afaceri stabil.

Alte măsuri ar trebui să vizeze:

- ★ Concentrarea pe reducerea disparităților și a inegalităților, în general prin asigurarea incluziunii în sistemul public de învățământ a categoriilor defavorizate, asigurarea accesului la servicii medicale de calitate și îmbunătățirea mobilității forței de muncă prin investiții în infrastructură;
- ★ Încurajarea participării femeilor la piața muncii;
- ★ Îmbunătățirea eficienței și coerenței instituționale prin continuarea combaterii corupției și aderarea la obiective ce au în vedere livrarea unor servicii publice de calitate;
- ★ Măsuri în sensul oferirii de stimulente pentru a reține în țară specialiștii cu înaltă calificare și pentru a inversa exodul de inteligență;
- ★ Stimularea creșterii ratei natalității prin măsuri fiscale pentru familiile care au mai mult de doi copii;
- ★ Sporirea eficienței cheltuielilor publice din educație și sănătate;
- ★ Stimularea investițiilor private în educație și sănătate;
- ★ Deduceri fiscale acordate părinților care investesc în performanța educațională a copiilor în sistemul privat de învățământ;

- ★ Stimularea procesului de învățare de-a lungul întregii vieți;

- ★ Introducerea educației antreprenoriale și a educației financiare în programa școlară.

Grupuri vulnerabile în societate

Grupuri importante din societatea românească continuă să fie slab reprezentate în piața muncii. Dintre acestea, tinerii și femeile reprezintă priorități relevante, care ar putea contribui la reducerea unor dezechilibre manifestate în prezent pe piața muncii.

Tinerii reprezintă unul dintre grupurile demografice care are nevoie de o atenție specială în cadrul politicilor publice. În ciuda evoluțiilor pozitive din ultima perioadă, România are în continuare una dintre cele mai mari rate de tineri care nu sunt cuprinși nici în activități educaționale, nici nu sunt activi în piața muncii, respectiv 20,6% în 2018 (graficul 7, pagina 29).

Propunem câteva măsuri specifice pentru combaterea sărăciei și sprijinirea copiilor din medii defavorizate, după cum urmează:

- ★ Armonizarea serviciilor sociale integrate pentru familii cu programe educaționale pe termen lung, care dezvoltă competențele relevante pentru secolul al XXI-lea;
- ★ Capacitarea și formarea profesorilor din comunități sărace în procesul de reducere a riscului de abandon școlar în rândul copiilor care se confruntă cu sărăcia;
- ★ Investiția pe termen lung în educația timpurie, în vederea reducerii decalajului educațional cu care se confruntă copiii din comunități marginalizate urbane și rurale;
- ★ Necesitatea de a construi cantine școlare care să asigure hrănirea copiilor în școlile care deservește comunități vulnerabile;
- ★ Automatizarea proceselor administrative educaționale asociate profesorilor prin tehnologii inovatoare de tip RPA (Robotic Process Automation) și AI (Artificial Intelli-

gence), pentru a mări timpul și atenția alocate copiilor.

Numărul tinerilor români cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani care aleg să emigreze este unul dintre cele mai mari din UE. Aceste realități demonstrează lipsa de pricepere în gestiunea capitalului uman, dar și calitatea slabă a politicilor publice, care contribuie la formarea și integrarea în activitatea economică a acestora. Indiferent de modelul de societate pentru care România va opta în viitor, fără a avea mecanisme coerente de integrare a tinerilor în societate, sustenabilitatea modelelor de creștere și dezvoltare este pusă sub semnul întrebării. Prin urmare, reforma politicilor publice și sistemelor naționale care oferă servicii publice tinerilor este necesară pentru a avea o abordare integrată orientată către a rezolva problemele care îi determină pe aceștia să emigreze.

Femeile, în ciuda perioadei de avânt economic pe care o traversăm, au o rată de activitate în ansamblul economiei naționale semnificativ mai scăzută decât cea a bărbaților, situându-se la 63,7%. Cele mai afectate grupuri sunt femeile cu vârstă medie, care au responsabilități de îngrijire a familiilor lor. Explicația pentru această situație este lipsa unor politici integrate care să ofere tinerelor familii sprijin pentru asistența maternală, în special pentru copii cu vârste cuprinse între 0 și 3 ani, dezvoltarea unei rețele naționale funcționale de creșe și grădinițe, precum și a personalului necesar deservirii acestora. Se resimte, de asemenea, lipsa unor politici publice dedicate reîncadrării tinerelor mame în piața muncii.

Politicile active de ocupare se limitează în general la a oferi resurse financiare companiilor care aleg să folosească forța de muncă dintr-un anumit grup-țintă, fără a rezolva problemele cu care acesta se confruntă. Una dintre problemele centrale ale forței de muncă din România este nevoia de adaptare continuă a nivelului competențelor cu cerințele pieței muncii. Din momentul în care tinerii educați în România părăsesc sistemul educațional, angajatorii reclamă adecvarea slabă a nivelului de pregătire la nevoile pieței muncii, iar calificarea la locul de muncă necesită timp și resurse. Problema cooperării dintre mediul academic și angajatori este una nerezolvată încă, însă există numeroase inițiative sprijinite de mediul de afaceri, care își propun să

În ciuda perioadei de creștere economică pe care o traversează România, 1 din 3 români continuă să fie afectat de riscul sărăciei sau al excluziunii sociale. Aproximativ 23,6% din populația țării era considerată săracă în 2017. Cauzele principale ale acestui fenomen continuă să fie inactivitatea economică, nivelul de educație scăzut pe fondul unei participări limitate în sistemul educațional, transmisia între generații a sărăciei sau lipsa de mobilitate la nivel regional.

nivelurile cererii de forță de muncă și al ofertei. Numărul absolvenților relevanți pentru acest sector este în continuă scădere, de la 16,6 la mia de locuitori în 2014 la doar 14,4 în 2016. De asemenea, aceste cifre plasează România sub media europeană, de 19,1 la mia de locuitori la nivelul UE. La nivelul întregii societăți, gradul de alfabetizare digitală este de asemenea o problemă, doar 29% dintre cetățeni având cunoștințe de bază în domeniul TIC (graficul 8, pagina 29).

La nivel național este necesară o abordare comprehensivă pentru a orienta procesul de pregătire continuă al forței de muncă. O evaluare națională a competențelor necesare pentru a asigura necesarul de resurse umane pentru dezvoltare economiei naționale reprezintă o prioritate care nu mai poate fi amânată.

Într-o economie globală bazată pe finanțe și digitalizare, incluziunea financiară are un rol foarte important în creșterea calității vieții cetățenilor, iar incluziunea financiară se realizează atât prin programe de educație financiară, cât și prin programe de facilitare a accesului la produse și servicii financiare. Nivelul de cunoștințe financiare al unei persoane determină în mod direct comportamentul său financiar, iar acesta, la rândul său, influențează prosperitatea indivizilor și a societății în ansamblu.

Dialogul social este un mecanism utilizat inconsecvent în dezvoltarea politicilor publice și în rezolvarea problemelor fundamentale ale societății. Logica fundamentală pentru existența acestui mecanism este aceea de a crea cadrul adecvat de abordare a problemelor apărute în funcționarea pieței muncii și de a genera aranjamentele și soluțiile necesare depășirii acestora. O abordare formală a procesului lasă nereprezentată o parte a intereselor din societate care nu se regăsesc la momentul dezvoltării și fundamentării politicilor publice. Astfel de practici nu reușesc să genereze coeziunea necesară pentru avansul consecvent al modelelor de dezvoltare propuse.

Rata de sărăcie continuă să fie una dintre cele mai ridicate din UE

În ciuda perioadei de creștere economică pe care o traversează România, 1 din 3 români continuă să fie afectat de riscul sărăciei sau al excluziunii sociale. Aproximativ

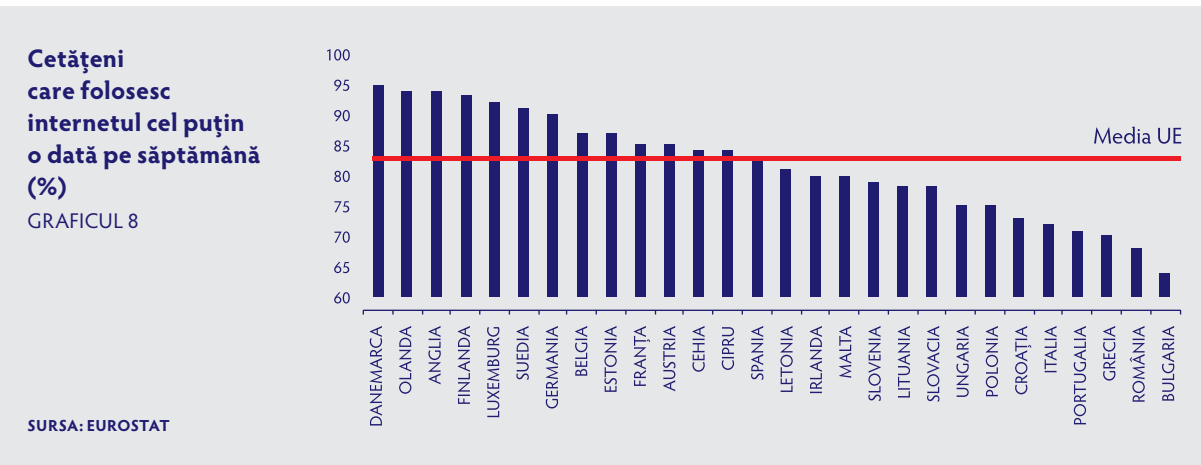
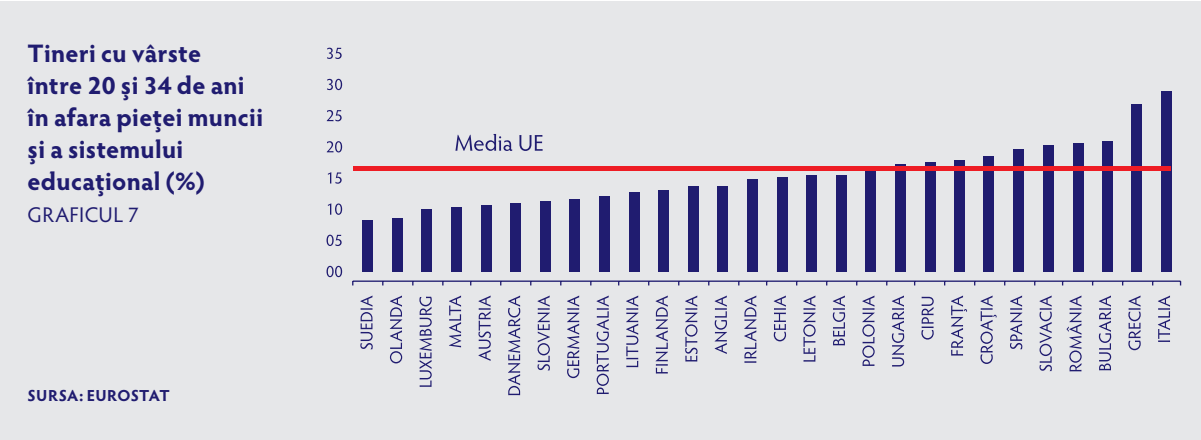
aducă către sistemul educațional tipurile de cunoștințe și competențe necesare tinerilor pe piața muncii.

AmCham poate oferi spre orientare experiența sa în derularea programului Business Academia Council, care se află anul acesta la a 8-a ediție și care își propune să aducă împreună reprezentanți ai mediului de afaceri și rectorii celor mai importante universități din țară, pentru a contribui la rezolvarea problemelor de neadekvare la piața muncii a tinerilor care finalizează pregătirea universitară.

Educația pe tot parcursul vieții

Educația permanentă continuă să reprezinte o provocare încă nerezolvată pentru economia națională. Conform sondajelor recente, mai bine de 81% dintre angajatorii intervievați declară că nu au reușit să găsească angajații potriviți pentru a ocupa posturile vacante.

Sectorul serviciilor și în special TIC se dezvoltă încă în un ritm alert, însă există un dezechilibru important între

23,6% din populația țării era considerată săracă în 2017. Cauzele principale ale acestui fenomen continuă să fie inactivitatea economică, nivelul de educație scăzut pe fondul unei participări limitate în sistemul educațional, transmisia între generații a sărăciei sau lipsa de mobilitate la nivel regional. În zonele rurale, nivelul sărăciei este aproximativ de două ori mai mare decât în cele urbane, iar grupurile vulnerabile din aceste zone se confruntă cu provocări foarte mari, precum sărăcia și excluziunea socială.

Inegalitatea veniturilor este una dintre cele mai mari din UE. Veniturile celor mai bine plătiți 20% din populație depășesc de 6,5 ori veniturile celor mai săraci 20% din societate. Populația activă este supusă acestui risc de inegalitate, însă explicația pentru evoluția fenomenului constă în procesul continuu de sărăcire a populației sărace. De asemenea, în cadrul acestui segment de populație, forța de muncă cu o educație de bază este supusă unui risc mai accentuat de sărăcie decât cea cu educație terțiară. Există diferențe esențiale și între bărbați și femei, determinate de riscul mai mare de sără-

cie în cazul bărbaților și de rata mai mare de inactivitate în cazul femeilor.

Unul dintre grupurile cele mai vulnerabile la sărăcie în cadrul societății sunt copiii. Pe fondul inegalității oportunităților, copiii provenind din medii sărace sau defavorizate au șanse foarte mari să continue să trăiască în sărăcie și în perioada adultă a vieții. În cazul copiilor, riscul de a trăi în sărăcie este corelat cu nivelul de educație al părinților. Problemele de dezvoltare ale sistemelor sociale, educaționale și de sănătate fac ca un copil născut în prezent în condiții sociale precare să intre în piața muncii doar cu o fracție din potențialul său. Unele estimări în domeniu situează România la 60%, cel mai scăzut nivel din UE. În comparație cu nivelul mediu din UE, familiile cu niveluri reduse de venit din România raportează dificultăți în a-și permite educația copiilor lor. Serviciile publice specializate nu au soluții eficiente pentru a aborda acest tip de problemă.

Principala măsură de politică socială pe care guvernele au adoptat-o recent a fost creșterea sistematică a salariului minim. Această soluție nu abordează însă problemele

descrise mai sus, pentru că majoritatea celor aflați în situația de risc de sărăcie sau excluziune socială nu participă în piața muncii. Pentru aceștia, venitul minim garantat de incluziune a fost soluția preferată de guvern, însă nivelul acestuia și condiționarea prestării de servicii pentru comunitățile locale sunt evoluții recente. Un exemplu de demers recent și pozitiv ce trebuie continuat este cel prin care toate familiile care trăiesc sub limita sărăciei pot primi tichete sociale pentru grădiniță, dacă își aduc zilnic copiii la grădiniță.

Dezvoltarea serviciilor sociale și reprezentarea acestora la nivel teritorial este distribuită neuniform din perspectivă teritorială.

Conform statisticilor Ministerului Muncii și Justiției Sociale, doar 20% dintre unitățile administrativ-teritoriale au servicii de asistență socială funcționale. În genere, aceste servicii sunt concentrate în zonele urbane, deși nevoile importante de servicii sociale se află îndeosebi în mediul rural. Lipsa personalului specializat este o parte a problemei, însă lipsa de coordonare între diversele niveluri administrative – respectiv local, județean și central – face ca aceste probleme să fie în continuare abordate într-o manieră fragmentată. Procesul de externalizare, conceput ca o metodă de a asigura soluții în special în zonele unde nevoia pentru servicii sociale este acută, suferă din cauza lipsei continuității în finanțare.

Soluțiile alternative, precum voluntariatul sau sponsorizarea, nu reprezintă deocamdată o alternativă suficient de atractivă.

Noua lege a pensiilor din sistemul public, care stipulează o creștere a valorii punctului de pensie cu 77% pe parcursul a trei ani, va determina o creștere mare a cheltuielilor publice cu pensiile și are potențialul de a determina majorarea considerabilă a deficitului bugetului public. În acest context, incertitudinea privind perspectivele politicii fiscale în anii următori a crescut considerabil, existând premise pentru majorarea taxelor în perioada următoare.

Construirea unei strategii fiscal-bugetare pe termen mediu a devenit esențială în noile condiții (riscuri de majorare considerabilă a deficitului bugetar și de creștere a datoriei publice). Dacă creșterea pensiilor din septembrie 2019 mai poate fi suportată, cu greu, de buget, fără a depăși pragul de 3% din PIB, creșterea uriașă din 2020,

generată pe considerente pur electorale, riscă să ducă deficitul bugetar la peste 4% din PIB și să vulnerabilizeze la maximum poziția României.

Ca atare, AmCham România propune prorogarea sine die a majorării pensiilor programate pentru 2020, în numele unei minime prudențe fiscal-bugetare.

România are nevoie să construiască politici publice coerente, care să ofere cetățenilor transformarea creșterii economice în bunăstare, odată cu sustenabilitatea finanțelor publice și respectarea angajamentelor asumate în raport cu cetățenii săi. Majorarea pensiilor conform calendarului asumat prin modificările aduse la legea pensiilor nu poate fi analizată distinct de contextul construcției bugetare, de execuția bugetului public, de dimensiunea deficitului și de finanțarea acestuia. La fel cum aceste elemente nu pot fi considerate separat de modelul de creștere economică, în care consumul a primat, și de dezechilibrele generate de funcționarea acestuia, respectiv deficiturile gemene (bugetar și de cont curent).

Prin urmare, creșterea cheltuielilor sociale fără a fi însoțite de o reformă a sistemelor de pensii și asigurări sociale, cu precădere a pensiilor și beneficiilor speciale, fără a lua în considerare evoluțiile demografice, contributivitatea și veniturile bugetare, este nesustenabilă. Soluția preferată până acum pentru finanțarea acestor cheltuieli a fost sacrificarea investițiilor și socializarea acestor costuri prin creșterea deficitelor bugetare. Toate aceste alternative pun sub semnul întrebării sănătatea creșterii economice și capacitatea modelului de a funcționa în continuare.

În egală măsură, de importanță crucială pentru sustenabilitatea viitoare a sistemului de pensii în ansamblu și a finanțelor publice ale României, este consolidarea sustenabilă și rațională a fondurilor private de pensii, în special a Pilonului II.

OBIECTIV: CONSENS NAȚIONAL PENTRU UN PROIECT DE ȚARĂ COMPLEX

AmCham România consideră că Președinția și partidele politice, prin poziția lor reprezentativă, trebuie să își asume responsabilitatea construirii și susținerii unui consens național pentru un Proiect de țară amplu și complex, în vederea atingerii obiectivului comun de asigurare a democrației, prosperității și securității. Motivați de încrederea în potențialul României de a deveni mai competitivă și mai puternică, cu toții ne dorim transformarea României și angrenarea întregii societăți într-un intens exercițiu de integrare și dezvoltare.

Provocarea maximă rezidă în capacitatea de mobilizare, filtrare a distorsiunilor și coagulare a vectorilor complementari sau fragmentați și în procesul de operaționalizare prin integrare și validare a ansamblului, prin identificarea valorilor comune, a țintei vizionare și a obiectivelor prioritare. Inițiativa va trebui să privească dincolo de orice interes personal, partinic sau circumstanțial, într-o misiune comună care implică responsabilitate, determinare de durată și ancore puternice.

Pentru a putea căpăta tracțiune și a genera asumare consensuală, un astfel de concept exclude din start originea unilaterală de pe o anume baricadă, trece dincolo de nevoia de paternitate sau de planuri electorale/guvernamentale și trebuie construit ca o platformă operațională puternică, onestă și deschisă, cu consultări de substanță, într-un exercițiu democratic avansat și echilibrat, în beneficiul cetățenilor și al României, de identificare a viziunii identitare și a mandatului societății către politicieni și guvernanți.

Camera de Comerț Americană în România (AmCham România) este, de 25 de ani, printre cele mai reprezentative asociații ale comunității de afaceri din România, fiind recunoscută drept un promotor al dialogului public-privat pe teme ce privesc mediul de afaceri, politicile publice cu impact asupra economiei, competitivitatea României sau dinamica relațiilor comerciale dintre SUA și România.

În prezent, cele peste 450 de companii membre ale comunității AmCham România – companii americane, internaționale și românești – fac posibilă implicarea AmCham în promovarea priorităților economice pentru multe domenii de activitate, prin grupuri de lucru specializate, precum: Guvernanță corporativă, Concurență și ajutor de stat, Educație și piața muncii, Energie, Fiscalitate, Fonduri europene, Achiziții publice și Parteneriat public-privat, Economie digitală, Mediu, Piață de capital și Servicii financiare, Macroeconomie, Piața imobiliară și Turism.

O abordare constructivă și echilibrată și o agendă orientată spre îmbunătățirea mediului de afaceri au consolidat poziția de lider a AmCham în mediul asociativ, precum și relevanța sa de-a lungul timpului, chiar și în contextul numeroaselor schimbări ale mediului economic și de reglementare pe care organizația le-a traversat în cei 25 de ani de prezență în România.

În completarea demersurilor de advocacy, evenimentele, proiectele și seminariile organizate de AmCham oferă membrilor oportunități de interacțiune și schimburi de bune practici în sprijinul creșterii afacerilor.

Pentru companii, afilierea la AmCham reprezintă o expresie a angajamentului și responsabilității față de calitatea climatului investițional în care activează, precum și față de contribuția la evoluția socio-economică a României în ansamblu.

Conexiunea cu mediul de afaceri internațional este asigurată prin acreditarea AmCham România de către Camera de Comerț a SUA, și afilierea la rețeaua europeană a Camerelor de Comerț Americane. În plan intern, AmCham România se bucură de buna colaborare instituțională cu Ambasada Statelor Unite la București și face parte din platforma de consultare Coaliția pentru Dezvoltarea României, alături de alte organizații partenere din mediul asociativ, care urmăresc obiective comune.

Pentru mai multe informații despre activitatea AmCham, vă invităm să ne vizitați la:

www.amcham.ro
Facebook/AmCham Romania
LinkedIn/AmCham Romania
amcham@amcham.ro

PRIORITĂȚI STRATEGICE & OBIECTIVE DE ADVOCACY

PROSPERITATE

România este responsabilitatea noastră, o economie deschisă și o societate incluzivă, cu instituții democratice puternice, cu un sector privat competitiv și sustenabil și cu cetățeni implicați, sănătoși, educați, care se bucură de bunăstare și siguranță.

